

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4005

2 Gummibäume G. in 2 Gruppen

Gruppe in 2

P-1887

2010

XVI 1

23/2 ՀԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԳՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՂԽԱՐՀՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐՈՎ

325

ԵՒ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՅ

ՈՒՍՄՈՒՆՔ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՄՈՒՆՔ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԻՊ

Ուսումը լինի լուրջ, մանուկը լինի զուարթ.

Մանկավարժ-ընտանիքագրի մի պահ է:

Ես ձեր սիրով տուն, տանիք,

Բարեկամներ, ընտանիք,

Յափշտակեալ կըմոռնամ

Ալիք, անգունդ, մահճ անգամ:

Ունենա՜նք:

Գին Է 25 կոպ.

491.99-8

Մ-25

ՅՕՐԻՆԵՅ Ս. ՄԱՆԴՐԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ

2002

Տպարան Մոզսես Վարդանեանի:

1887

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱԶԽԱՐՀՔ

Ժողովրդական բանասերժողութեան

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐՈՎ

491.99-8

Մ-25

ւր

ԵՒ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒՄՅ

ՈՒՍՄՈՒՆՔ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՄՈՒՆՔ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԻՊ

Ուսումը լինի լուրջ, մանուկը լինի զուարթ.

Մանկավարժո՛ւնեան գաղափարն այն է:

Ես ձեր սիրով տուն, տանիք,

Բարեկամներ, բնտանիք,

Յափշտակեալ կրմունեամ

Ալիք, անդունդ, մահ անգամ:

Ունենանից:

ՅՕՐԻՆԵՑ Ս. ԱՆՆԻՔԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան Մովսէս Վարդանեանի:

1887

33569-4-1

Доз. Цензурою Тиф. 15 Января 1887 г.

Тип. М. Варданянца, Тройц. пер., д. № 11.

109342 16463-58

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ *)

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

I

ՆԱԽ ԱՐՉԱԿ ԵՒ ԱՊԱ ԲԱՌ ԱՌ ԲԱՌ

ՊԱՏՄԵԼՈՒ **) ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

1. ՃՆՃՂՈՒԿ.

Կտուրը ցորեն փռեցի՝ չորցնելու համար,
ձնձղովներ եկան ժողվան՝ ուտելու համար,
Քարը վեր կալայ խիեցի՝ սպանելու համար,
Թռան գնացին բերդի տանիք՝ գանգտելու համար,
Ղասաբի դանակ ուղեցի՝ մորթելու համար,
Մեծ պղինձ ուղեցի՝ եփելու համար,
Սաղ քաղաքը մեծարեցի՝ ուտելու համար,
Երէցներ ժողվան՝ եկան օրհնելու համար,

*) Այս երկու տեսակ հատուածներից իւրաքանչիւրը տարբեր գործածութիւն ունի. տես «Բացատրութիւններ» ուսուցչի համար, մանաւանդ վեցերորդ հատուածի (Ուժով կատուի) Կարգաւ- լար- յան- լիւն բացատրութիւնը:

**) Ուսման վերջը նաեւ կարգաւ- յարմար են սոյն այս հա- տուածները, այդ պատճառով այս անգամ աւելի խոշոր տառերով են շարվում:

Աղջիկներ ժողովան՝ եկան բմբուլի համար,
Պառաններ ժողովան՝ եկան փետեղու համար,
Քեօխվայ-գզիր տուն վազեցին՝ խորվածի համար,
Քեթխուղէք բազմեցան՝ այս գովքի համար—

Այ ճանաչելի,
Կարճից արարելի,
Սեպուհի փորելի,
Ուրեմն հարելի,
Խըճէն ընթելի,
Աստի եղբայրի,
Պառանի հարելի

Փախչեն երթան՝ մանգալու համար:

2. ԱՔԱՂԱՂ.

Կուկլուկն, սանամեր,
Էն մեկ հաւ կար, ուր գնաց:
— Ծարաւ աղբիւր կնի գնաց:
Ի՞նչ կար կտուց:— Զիր ու ջնամիջ:
Ո՞ւր էր տանում:— Հարս ու փեսին:
Հարսն ուր է նստել:— Ոսկե քախտին:
Հարսն ի՞նչ է եփում:— Կնիկոտ:
Ո՞վ է բերել:— Պատի լակոտ:
Ո՞վ ապսպրել, — Քաջայ Ակոբ,
Ո՞վ է հարել:— Աղա Սոյրան:
Ո՞ւր է դրել:— Բաց պատուհան:
Ո՞վ է կերել:— Կարայ փըշիկ:
Վայ կարայ փըշիկ, վայ կարայ փըշիկ.
Քո մերն ուտի քո քըշիկ:

3. ԱՐԵԳԱԿ.

Արեգակ, արեգակ, դուրս արի, Հէրն ու մէրդ եկել են, Ոսկե քիթ բերել են, Պատի ծակը կոխել են.	Մովն եկել է, տարել է, Կատուն յետնէն վազել է, Գոմէի ոտը կոտորել է, Աղամանը վիթել է:
--	---

4. ԱՌԱԽՈՏ.

Լոստաւ, Լոստաւ, Լոստաւ է բարեկ, Ծիրան է ծառի.	Հաւն է լաւին. Աղապարս, վեր կայ բանի, Ծոյլ ծառի ուսից արանի:
---	---

Երէն էր Լոստաւի բայ էր,
Ուր է Լոստաւի բայ էր,
Քրիստոսը վերն շառաւ էր,
Լոստաւի լաւին էր,
Մէջ ու պատի գրոմ էր,
Արեգակը խաղաւ էր,
Մեղաւորները լաւին էր:

5. ՔՈՅՐ ՈՒ ԵՂԲԱՅՐ.

Եղբւմ ծառը զարդարեմ,
Վէր գամ տակը մինդարեմ,
Հաւի վառիկը մորթեմ,
Տանեմ գետը՝ լուսնամ,
Եփեմ ու չորանին տամ,
Զորանն ինձ մէկ ոչխար տայ,
Ոչխարն Աստուծոն տամ,
Աստուած ինձ մէկ եղբայր տա:

* * *

Ե՛ղբայր, եղբայր, ջան եղբայր,
Ջանրս քեզ մատաղ, եղբայր.
Կաբայ եմ կարել, կարճ է եկել,
Բուզմայ եմ շարել, խոջ է եկել.
Ճնճուզի լեզուն մեղրով
Քեզ համար եմ տապակել:

6. ՈՒԺՈՎ ԿԱՏՈՒ.

Եղել է մէկ տրմիրուան շուն, գնաց մտաւ բաղերի մէջ.
բաղը կոտրեց նորա ոտը. շունը հարցրեց՝

Ասաց—տօ, բաղ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի՝ արեգակն ինձ չէր այրի:
Գնաց արեգակի մօտ՝ ասաց—տօ, արեգակ, դու շատ
ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, ամպն իմ գէմն չէր
բռնի:

Գնաց ամպի մօտ՝ ասաց—տօ, ամպ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, անձրեւն ինձնից չէր կաթի:

Գնաց անձրեւի մօտ՝ ասաց—տօ, անձրեւ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, խոտն ինձնից չէր բուսնի:

Գնաց խոտի մօտ՝ ասաց—տօ, խոտ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, գառն ինձ չէր ուտի:

Գնաց գառան մօտ՝ ասաց—տօ, գառ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, գայլն ինձ չէր ուտի:

Գնաց գայլի մօտ՝ ասաց—տօ, գայլ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, շունն ինձ չէր խեղդի:

Գնաց շան մօտ՝ ասաց—տօ, շուն, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, պառաւն ինձ չէր ջարդի:

Գնաց պառաւի մօտ՝ ասաց—քան, պառաւ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, մուկն իմ հացը չէր կրծի:

Գնաց մկան մօտ՝ ասաց—քան, մուկ, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես որ ուժով լինէի, կատուն ինձ չէր ուտի:

Գնաց կատուի մօտ՝ ասաց—քան, կատու, դու շատ ուժով ես:

Ասաց—հո՛ւ, ես ուժով եմ, որ ուժով եմ:

Մանրիկ, սպիտակ ատամ ունիմ,
Սուր սուր դայիմ ճանկեր ունիմ,
Սամուր քիւրքէ մուշտանկ ունիմ,
Աղէքտեկաց մուշտանկն եմ,
Խաթիւնտեկաց շուշտանկն եմ:
Ամառ պառկած ծալքի գլխին,
Զմեռ քնած թոնրի կշտին—
Մեաճ, մեաճ, մրլաւան եմ,
Մկներտեկաց հոգեհան եմ:

7. ԱԻԱԳ ՄԿՆԻԿ.

Աւագ մկնիկ խաթունը լաջաքը քաշեց գլխին եւ գնաց.
Հո՛ւ— դուրս եկաւ նորա առաջ եւ ասաց. «խէր ըլի, աւագ
մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում:

—Խէր բարին վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գնաց, գնաց, առաջն եկաւ քէր—քէլը եւ ասաց. «խէր
ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում:

—Խէր բարին վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գնաց, գնաց, Զո՛ւ եկաւ առաջը եւ ասաց. «խէր ըլի,
աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում:

—Խէր բարին վրէժ ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գնաց, գնաց, ահագին ուր եկաւ առաջն ու ասաց. «խէր

ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում»:

— Խէր բարին վրէժը ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գրաց, գնաց, մէկ շաբաթ եկաւ առաջն ու ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում»:

— Խէր բարին վրէժը ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գնաց, գնաց, երկու շաբաթ եկաւ առաջն ու ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում»:

— Խէր բարին վրէժը ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Գնա՛, Աստուած յաջողի»:

Գնաց, գնաց, թագաւորի արարի թաւ եկաւ առաջն ու ասաց. «Խէր ըլի, աւագ մկնիկ, այդպէս շտապով ո՛ւր ես գնում»:

— Խէր բարին վրէժը ըլի, գնում եմ մարդ ճարելու:

«Արի ինձ ա՛ռ»,

— Ինձ ինչո՞վ կը պահես:

«Կտուցովս»:

Մէկմէկու հաւանեցին, գնացին եօթը օր, եօթը գիշեր հարսանիք արեցին, պսակուեցան:

Հարսանիքից պրծան. արջարը գնաց քճէճ անելով դադում ճարելու. աւագ մկնիկն էլ մտաւ թոնիր, որ վառի: Թոնրի կրակը կսլաւ, աւագ մկնիկը մնաց թոնրի մէջ, եղաւ ճժտիկ-վժտիկ:

Աքլարը երեկոյեան տուն եկաւ, տեսաւ որ աւագ մկնիկն ընկել է թոնիրը, եղել է ճժտիկ-վժտիկ. գնաց կատարը կտրեց, կրամոնիր թափեց գլխին ու նստեց:

Կապուկն եկաւ, տեսաւ, ասաց. «Աքլարիկ, դու ինչո՞ւ ես կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ»:

— Օհ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկաւ թոնիր, եղաւ ճժտիկ-վժտիկ:

Կաչաղակի փետուրները թափուեցան, գնաց նստեց ծառի վրէն:

Ծառն ասաց. «Կաչաղակիկ, դու ինչո՞ւ ես թեւաթափիկ»:

— Օհ, կաչաղակիկ թեւաթափիկ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ-վժտիկ:

Ծառը կոտորուեցաւ, ընկաւ քարի վերայ:

Քարն ասաց, «Ծառիկ, դու ինչո՞ւ ես ճղակոտոր»:

— Օհ, ծառիկ ճղակոտոր, կաչաղակիկ թեւաթափիկ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ-վժտիկ:

Քարը գլորուեց, գնաց ծովը:

Ծովն ասաց. «Քարիկ, դու ինչո՞ւ ես գլոր-մլոր»:

— Օհ, քարիկ գլոր-մլոր. ծառիկ ճղակոտոր, կաչաղակիկ թեւաթափիկ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ-վժտիկ:

Ծովն էլ մէկէնմէկ բորբաւ:

Բեր-բերն ասաց. «Ծովիկ, դու ինչո՞ւ ես բորբ-մրոր»:

— Օհ, ծովիկ բորբ-մրոր, քարիկ գլոր-մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, կաչաղակիկ թեւաթափիկ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ-վժտիկ:

Բերւորիկը կթոցը շրջեց եւ գնաց:

Հալի-ն իրան դէմ ելաւ եւ ասաց. «Բերւորիկ, դու ինչո՞ւ ես կթոց շրջիկ»:

Օհ, բերւորիկ կթոց շրջիկ, ծովիկ բորբ-մրոր, քարիկ գլոր-մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, կաչաղակիկ թեւաթափիկ, արջարիկ կատարկտրիկ, մոխրաչափիկ. աւագ մկնիկն ընկել է թոնիր, եղել է ճժտիկ-վժտիկ:

Հովիւն այս որ լսեց, ոչխարներին անտէր թողեց գնաց. մաքին մկկալով ետեւն ընկաւ, մխիթարեց, դարձրեց բերեց, եօթն անգամ պտրտեց ոչխարների բոլորը եւ ասաց.

«Աւագ մկան կողի վերայ,

«Աւագ մկան կողի վերայ,

«Աւագ մկան կողի վերայ:

8. ՄԱՐԿՈՒ ՆՆԿԱՅ ՍԵՐԸ.

Երբ. Քան ինիկ, արի անենք բարակ բովիկ, տանք առնենք
Հինգ վեց էծիկ, երկու կովիկ:

Կնի. Դու կ'անես բարակ բովիկ, կուտաս կ'առնես Հինգ վեց
էծիկ, երկու կովիկ: Ես էլ կ'երթամ մածուն մերեմ, սերն
էլ վրան:

Երբ. Դու կ'երթաս մածուն մերես, սերն էլ վրան: Ես կը-
դառնամ բռան կատու, կու գամ կ'ուտեմ:

Կնի. Դու կըդառնաս բռան կատու, կու գաս կ'ուտես: Ես
կըդառնամ կաղնի կոմբալ, որ քո կողքիդ կուտտուեմ:

Երբ. Դու կըդառնաս կաղնի կոմբալ, որ իմ կողքիս կուտը-
տուես: Ես կըդառնամ ճուլթ-ճուլթ խաղող թփից կախած:

Կնի. Դու կըդառնաս ճուլթ-ճուլթ խաղող թփից կախած: Ես
կըդառնամ սուր-սուր դանակ, գամ քեզ կտրեմ:

Երբ. Դու կըդառնաս սուր-սուր դանակ, գաս ինձ կտրես:
Ես կըդառնամ կարմիր գինի, լցուեմ կարաս:

Կնի. Դու կըդառնաս կարմիր գինի, լցուես կարաս: Ես կը
դառնամ Սարխօշ Մայրօ, գամ քեզ խմեմ:

Երբ. Դու կըդառնաս Սարխօշ Մայրօ, գաս ինձ խմես: Ես
կըդառնամ թեթ թունդ քայտիս, քեզ ճաքայնեմ:

9. ԾԵԾՈՒԱԾ ԳԱՌՆԻԿ.

«Ինչո՞ւ կույսս դուն, գառնիկ»:

— Խիստ ծեծ կերայ ես, մարիկ:

«Ո՞վ ծեծեց քեզ, իմ գառնիկ»:

— Մեկ ծեր պառաւ փիս կնիկ:

«Ինչո՞ւ ծեծեց քեզ, գառնիկ»:

— Ծառի տակն էի, մարիկ:

«Ինչո՞ւ ծեծեց քեզ, գառնիկ»:

— Մեկ ճիպոտով, իմ մարիկ:

«Ո՞ր տեղդ խփեց քեզ, գառնիկ»:

— Ոտիկներիս, իմ մարիկ:

«Ի՞նչպէս լացիր դուն, գառնիկ»:

Մէ, մէ, մէ, մէ, իմ մարիկ:

10. ԱՂՈՒԷՍԻ ԹԻՔԷՆ.

Մէն լաւ հաւ հաւ, լիւն երէն էր,

Հեղը յագէր ասան՝ մէն էր:

Աղուհան հեղուից մէջընտէ՛ր էր:

Աղուհան ասաց «Տեղս նեղ է,

Հաւի վառիկ փռիկ դեղ է»:

Աղուհալ փորոցդ ասեպալեմքով

Անցաւ, պառնեց աղբի պակով:

Պալ արնէն դէմ ասարընէ,

Մնաց ասպալ աղբապնէն:

Աղուհան էհաւ ասեկէ-մալիկէ,

Քանց ճէր հասուն էանափալէ,

Վառնընէրը արեց խորալիկէ...

«Լաւ ընտաց էս, օրհնեալ վառիկ»:

11. ՄՈՆԹ:

Մէկ պատիկ մարդ կար չրկար,

Անապատի մէջ ճգնում էր.

Օր՝ կորեկի մի կուտ կ'ուտէր,

Կէսն աղքատի բաժին կ'անէր.

Տկլոր մէջքով հող էր կրում,

Բոքիկ ոտով փուշ էր քաղում,

Եկեղեցու պատն էր շարում,
Ինքն էր գրում, ինքն էր կարդում,
Զում իրիկուն աղօթք անում:

* *

Օրն էր շաբաթ լոյս կիրակին՝
Պատարագի պակսեց բաժկին:

* *

«Մինչեւ քաղաք մէկ գնացի,
Գլուխըս դրրի քիչ քուն արի.
Ոտնակտոր մոլորուեցայ՝
Քաղցր աղբիւրին ըռաստ եկայ:
Երեք հատ գող իմ դէմն ելան,
Մէկն ասաց—խփենք կորցնենք.
Մէկն ասաց—ճամփից հանենք.
Մէկն ասաց—ոչ խփենք կորցնենք,
Ոչ ճամփից հանենք.

Աշխարհքի մեղքը

Վրէն շալկենք—տանի:

Մէկ կտոր տեղ ես գնացի՝

Սաղմոսարանս գլորեցի.

Մէկ կտոր էլ տեղ գնացի՝

Աւետարանըս խորեցի.

Մէկ կտոր էլ որ գնացի՝

Ժամագիրքս թաղեցի:

Կարճ ասեմ, այնքան գնացի՝

Մինչ «մեղասժուռ» էլ մոռացի:

Տէր, Դու գիտես, կամքդ Քոնն է.

Ես Քո ստեղծած, Դու իմ Աստուած:

12. ԱՆԻԵԼՔ ՄԱՐԴ¹⁾.

Եղել է մէկ մարդ շատ հարուստ, ունեւոր. ծուռ-մուռ
ապրելով, ինչ ունէր չունէր կերաւ, նստեց դատարկ: Հաց-
մաց կտրուեցաւ. մէկ ձեռքը դրեց ծոցը, մէկ ձեռքը երեսին,
չէր խմանում ինչ անէ: Այս վախ անելով հալվում մաշվում էր:

Բարեկամներն եկան * գլխին հաւաքուեցան, եւ նոցանից
ծերը առաւ ու ասաց. «Դու մէկ մեղք ես գործել, քո գան-
ձանակը քեզանից * խրտնել փախել է. վեր կաց * գնա քո
գանձանակի ետեւ, գուցէ էլի * գտնես եւ առաջուայ պէս
բախտաւորուես»:

Մարդը * գլխի ընկաւ. վեր կացաւ սար ու քար ընկաւ,
գիշեր ցերեկ իւր գանձանակը * փնտռեց: Մէկ գիշեր երա-
զում տեսաւ, որ իւր գանձանակը * բարձր սարի վերայ * գը-
լուխը * ծռած * նստած է եւ նա էլ անի ու վախ է անում:
* Առաւօտեան զարթնելիս այն սարի ճանապարհը բռնեց:

* Գնաց ճանապարհին մի առիւծ տեսաւ * նստած: Առիւ-
ծը մարդուն կանչեց հարցրեց. «Ո՞ր ես գնում»: Մարդն ա-
սաց. «Գնում եմ * գանձանակս գտնեմ»: Առիւծն ասաց. «Ես
գիտեմ, որ քո * գանձանակդ շատ գիտուն է. նորանից հար-
ցրու տես, թէ ես ինչով կըլաւմանամ, ահա եօթը տարի է
հիւանդ եմ. դառնալուդ արի ինձ պատմիր, ես էլ իմ ձեռ-
քից եկած լաւութիւնը կ'անեմ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Նստ գնաց, քիչ գնաց, տեսաւ մէկ այգի, որ հազար *
նմուշ * պողով * լցով էր. քանի քաղեց որ ուտի, տեսաւ
որ լեղի են: Այգու տէրը * նշմարեց, այս մարդու վերայ բար-

¹⁾ Մինչև այստեղ պատմութեան և ընթերցանութեան հա-
տուածներն իրարից բաժանուած էին. այսուհետև նոյն այս պատ-
մութիւններն էլ պիտի կարդացուին. Կարգալու ժամանակ ասողա-
նիշ բառերի վերայ մանուկներն առանձին ուշադրութիւն պէտք է
դարձնեն:

կացաւ, յետոյ հարցրեց. «Ո՞ր ես գնում»: Մարդն իւր դարձը պատմեց այգու տիրոջ: «Ռէ, թէ որ այդպէս է, քո գանձանակից հարցրու, իմ այգու դարմանն ի՞նչ է, որ ինչ անեմ չ'արեմ, պտուղները դառն են * բհամ գալիս: Պատրուա արեցի՝ չեղաւ. նոր ծառ * տնկեցի՝ չ'եղաւ: Երբ դառնաս, պատասխան բեր ինձ, իմ ձեռքից էլ ինչ լաւութիւն գայ, կ'անեմ քեզ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Գնաց, գնաց, հասաւ մէկ շէն-շքեղ բերդ. մտաւ մէջը, տեսաւ որ մէկ ջահիլ աղջիկ պալատի մէջ ման է գալիս: Նա այս մարդուն հարցրեց. «Ե՛ղբայր, դու այստեղ ի՞նչ բան ունիս»: Մարդն իւր գլխի եկածը պատմեց:

Աղջիկը դարձաւ ասաց նորան. «Ես շատ գանձ * հարստութիւն ունիմ, շատ մալ ու ապրանք. բայց մի ցաւ ունիմ, որ գիշեր ցերեկ վիշտ է սրտիս: Թէ որ քո գանձանակից ինձ համար մի ճար հարցնես, ամենայն տեսակ բարութիւն կը տամ քեզ»: Մարդը խօսք տուեց, գնաց:

Գնաց, գնաց, ահա տեսաւ, որ իւր գանձանակը սարի * գլխին նստել է: Բարեւ * տուեց, * նստեց, շատ գանգատ արեց, վերջը * ապապրած բաների ճարը հարցրեց, ամենի պատասխանն առաւ:

«Ռէ, հիմի վեր կաց, գնանք», ասաց:

— Դու առաջ գնա, ես էլ կըգամ, ասաց գանձանակը:

Մարդը դարձաւ, առաջ այն * աղջկան տեսաւ, ասաց. «Քո դեղն այն է, որ դու մէկ կտրիչին ամուսնանաս, քո վիշտն ու ցաւը կ'անցնի»:

Եկաւ այգին. տիրոջ կանչեց, ասաց. «Քո այգու ջուրը որ առուից որ գալիս է, այն առուի մէջ ոսկու հանք կայ, ոսկու փշրանքը * ջրի հետ գալիս է, ծառերը * ծծում են, դառնանում են. կամ * ջրի առուն փոխիր, կամ հանքը փորիր եւ դուս հանիր, * պտուղները կ'անուշանան»:

Եկաւ առիւծի մօտ, * նստեց մարդը, պատմեց իւր գան-

ձանակի տեսնելը, այգու տիրոջ ու աղջկայ բաները: Առիւծը հարցրեց. Աղջիկը քեզ լաւութիւն չ'արեց»: Մարդն ասաց. «Ի՞նչպէս չէ, ասաց. «Սրի դու ինձ առ, * նստենք մէկ տեղ Աստու բարութիւնը վայելենք. ես համաձայն չ'եղայ»:

Առիւծը հարցրեց. «Այգու տէրն ի՞նչ լաւութիւն արեց»: Մարդն ասաց. «Այգու տէրը ոսկու հանքերը հանեց, կօլօլ ոսկի դառան, ինձ տուեց: Ես չ'առայ, ասացի՝ Ո՞վ այդքան բան կըշարկէ եւ տուն կըտանէ»:

Ե՛, ասաց առիւծը, ի՞նձ համար ինչ դեղ ասաց»: Մարդը պատասխանեց. «Քեզ համար էլ ասաց, որ եթէ մէկ անխելք մարդու գլուխն ուտես, կըլաւանաս»:

Առիւծը սորա ասածները օրինաւոր կերպով վեր դիր արեց. թաթը պարզեց, մարդու * գլուխը * բռնեց, գետնով տուեց, * փշրեց կերաւ: Ասաց. «Ես իմ Աստուած, քեզանից էլ անխելք մարդ այս աշխարհում չեմ գտնիլ»:

13. ՆԱՀԱՊԵՏԵՆՅԱՆ ԱՂՋԻԿԸ.

Ժամանակով Նահապետենց Բաղիկ կար, շատ հարուստ էր: Միտք արեց Երուսաղէմ գնալ: Իւր * տղի, իւր * կնկայ հետ ճանապարհ ընկաւ: Սոքա ունէին մէկ * աննման աղջիկ, հասած աղջիկ, կոյս աղջիկ: Այդ աղջիկը պահ տուին գիւղի ռեսի տանը:

Ռէսի միտքը փոխուեցաւ, ուզեց աղջկան իւր կին շինել. շատ աշխատեցաւ՝ չըկարողացաւ * աղջկայ սիրտն առնել. պառանքների ջաղերով էլ չըկարողացաւ: Աղջիկը երբ որ շատ նեղն ընկաւ, խօսք տուեց եւ ասաց ռէսին. «Ռէ որ այդպէս է, արի առաջ գլուխդ լուանամ, որ մաքրուիս»: Սապոնը լաւ * փրկիւրացրեց, քիթ, բերան, աչք, երես * փրկուրով * լըցրեց. ուզածիդ պէս քօթկեց ռէսին, ջարդեց թեւ թիկունքը, * գլուխ * մլուխը, թողեց գնաց:

Ռէսը սապոնի * մրմուռից չըկարողացաւ աչքերը բանալ. կատաղութիւնից արիւնը գլուխն ընկաւ, խեղք գնաց, մինչեւ որ հան-հուն խելը գլուխ ժողովեց, վեր կացաւ * լուացուեցաւ, սրբուեցաւ: Տեսաւ, թէ ինչպէս խաղը խայտառակ եղաւ, ասաց. * «Համ կամքս չկատարուեցաւ, համ աշխարհքի ծաղր ու ծանակ դառայ՝ գիւղի մեծ ու * պստկի առաջ, ինչ անեմ»: Վեր կացաւ * աղջկայ հօրը գիր * գրեց, թէ՛ Դուք ձեր աղջիկը ինձ պահ տուիք, ամա ձեր աղջիկը փախաւ. երես բաց հարիւր մարդու տուն գնում գալիս է:—Աղջկայ հայրն ու մայրը գիր որ առան, ուխտ-մոխտ հարամ դառաւ իրանց * գլխին. վեր կացան դարձան տուն գալու: Հայրը շատ բարկացաւ, ասաց՝ գնամ սպանեմ * աղջկաս, որ ինձ անպատիւ արեց:

Աղջիկը գիտէր, որ հայրը շատ կատաղած է, վախեցաւ, տուն չ'եկաւ: Վեր առաւ իւր աղլուխը, հաւի արեան մէջ թաթխեց, հովութիւն * տուեց, ասաց. «Տար * հօրս տուր, ասա աղջիկդ քեզ համար մեռել է»: Ինքը գնաց կորչելու: Գնաց, գնաց, անտառի մէջ մոլորուեցաւ. տեսաւ * ջրի առազան, աւազանի մօտ չինարի ծառ. ելաւ չինարի ծառի գլուխը * նստեց: Շատ մնաց, քիչ մնաց, Ոստանայ թագաւորի որդին եկաւ որս, իջաւ աւազանի մօտ: Արեգակը չինարի ծառի շուքը * խփել էր աւազանի մէջ, շուքի միջից էլ մէկ մարդու շուք էր երեւում: Թագաւորի որդին վերեւ նայեց, տեսաւ, որ մէկը * ձղների մէջ պահուել է: Ասաց. «Ի՞նչ ես, ջին ես, աղա-մորդի՞ ես. ցած կուգաս՝ արի, թէ չէ՝ մէկ նետուանեղով ցած կըբերեմ քեզ»: Աղջիկն ասաց. «Ես ոչ ին եմ, ոչ ջին: Ես էլ քեզ պէս աղամորդի եմ: Ես կ'իջնեմ, ամա * տկոյր եմ, կոյս աղջիկ եմ, քո կաբէն դիր այգտեղ, դու քաշուիր այն կողմը, ես գամ հագնեմ»:

Աղջիկն իջաւ, հագաւ կաբէն: Թագաւորի * տղէն եկաւ տեսաւ, որ մի մարալ աղջիկ է, որ չ'ուտես * չըխմես, միայն երեսը նայես: «Ել ի՞նչ որս անեմ. դու եղիր իմ հարս»: Աղ-

ջրկան ձի նստեցրեց, տարաւ տուն, թագաւորին ասաց. «Հայր, իմ ուղածը իմ բերած աղջիկն է»: Հայր մայր ասացին. «Ո՞րդի, ո՞վ գիտէ այն ինչ ջին է, անտառի մէջ * գտած աղջիկը մարդուց է, դիւական է, ի՞նչ է»:

— 2 է, ասաց, * տղան, ես նորան պէտք է առնեմ:

«Քո մուրը՝ քո ճակատին», ասացին: Աղջկան նշանեցին, * պսակեցին. մէկ տարուց յետոյ Աստուած զաւակ տուեց նոցա: Մինչեւ այս օր հարսը փեսի հետ չէր խօսել: Մէկ օր հարսը իւր * տղին օրօրոց * դրեց, մէկ ձեռքով օրօրեց, մէկ բերան գովքն ասաց, մէկ բերան էլ լաց եղաւ: Փեսան այդ ժամանակ հասաւ, ասաց. «Կնիկ, ինչի՞ ես լաց լինում, դարդդ ի՞նչ է»:

— Ա՛յն, ասաց, իսկի չես ասում՝ ես էլ հայր ունիմ, մայր ունիմ, ջիգար ունիմ, կարօտել եմ. խօ ես քարից չեմ ծնուել, ծառի * վրէն չեմ բուսել: Ի՞նչ կ'ըլլինի, թողնես երթամ * հօրս * մօրս տեսնեմ, դառնամ:

Թագաւորի տղէն կանչեց իւր վեզիրին, սայլեր սարքել տուեց, հարիւր ջան էլ զօրք: Վեզիրին ասաց. «Քո խաթունիդ տար հօրանց տուն, դու դարձիր»:

Գնացին մէկ օրուայ ճանապարհ. իջան հաց կերան, ամէն մարդ գնաց * հանգստանալու. վեզիրը չի քնում: Դու մի ասա խաթունի երեխին ուզում է գողանալ, իւր երեխին տեղը դնել: Գնաց կամաց խաթունի երեխին * փախցրեց, տեղն ուրիշ դրեց: Վեզիրը տարաւ խաթունի երեխին մորթեց: Խաթունը մի երեխի ձայն իմացաւ, ասաց. «Այս իմ երեխի ձայնն է, բայց պառկածն ո՞վ է»: Նայեց, ճանաչեց, որ փոխել են: Վեզիրը հեռուից գալիս էր թուրը սրբելով: Խաթունն իմացաւ, որ մորթողը նա է: Փախաւ անտառը, հասաւ մէկ * հովուի ասաց. «Հո՞վիւ, հովիւ, իմ հալաւը տամ քեզ, քո հալաւը ինձ տուր»:—Աչքիս վերան, ասաց ու փոխե-

1093/16463-58
42

ցին: Մի քօլօզ էլ * գլխին հագաւ, մազերը * կտրտեց, գնաց իւր հօր տունը:

Բազիկը * դրան * կշտին * նստած էր, չիբուխ էր քաշում: Գնաց ձեռքը պաշեց, բարեւ տուեց, բարեւ առաւ: Դարձաւ Բազիկը հարցրեց. «Քօլօզով տղայ, ո՞րտեղից ես գալիս, ի՞նչ կ'ուզես»:

Ասաց. «Ա'ղա, լսել եմ շատ * մշակներ ունիս. ինձ էլ բռնէ, մի բանի դիր. հացբերան կ'աշխատեմ»:

— Գնա՛, ասաց, մեր հաւերն արածացրո՛ւ:

Դռքա մնան այդտեղ, մենք դառնանք վեղիրին:

Վեղիրը ետ դարձաւ, թագաւորի տղին այս պատմեց.

«Քո կնիկը քո զաւակիդ սպանեց, գիշերանց թողեց փախաւ»,

Թագաւորի որդին առաւ վեղիրին, շատ զօրք ու գնաց փնտռելու: Գնացին իջան Բազկանց տունը, հարց ու փորձ արեցին, ոչինչ չ'իմացան: Իրիկնահաց կերան: Թագաւորի որդին ասաց. «Հէքիաթ ասող չ'ունի՞ք, ականջ անենք»: Ձայնն ընկաւ հաւարածի ականջը. «Ես կ'ասեմ հէքիաթ»: Բազիկն ասաց, ամօթ է, այն կեղտոտ տղին մի՛ հանէք թագաւորի որդու առաջ»: Թագաւորի որդին խմացաւ, ասաց. «Թողէք, գայ, բան չրկայ»: Քօլօզով տղէն եկաւ, * նստեց» ասաց. «Ես հէքիաթ կ'ասեմ, ամա գիւղի ուէսն ու վեղիրը պէտք է գան այստեղ նստեն. * դռները պէտք է փակեմ, մարդ դուրս չը գնայ, մինչեւ ասեմ պրծնեմ»: Կանչեցին, վեղիրն ու ուէսը եկան. դռները փակեց, բերանը բաց արաւ. իւր գլխով անցածները հէքիաթ էր շինել ու պատմեց: Երբ որ խօսքը ուէսի վերայ եկաւ, ուէսի փորի ցաւը * բռնեց. ինչ արին, * դռները բաց չ'արաւ, մինչեւ իւր հէքիաթն աւարտեց: Դարձաւ ասաց. «Դու իմ հայրն ես, սա էրիկս է, դա այն սատանայ ուէսն է, սա էլ սատանի քեռի վեղիրն է, ես էլ ես եմ»:

Իսկոյն վեղիրի վիզը * թռցրեցին, ուէսի փորը թափեցին: Հայրն ու աղջիկը, էրիկն ու կնիկը մէկմէկու վերայ ուրախացան:

14. ԳԱԶԱՆՆԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ.

Մէկ իշխանի տղան ուզեց թագաւորի աղջիկ՝ չըտուեցին: Նա քաղաքից ու * տնից հրաժարուեցաւ, գնաց հեռու անտառի մէջ բնակելու, եւ ապրում էր ամենայն օր որս անելով:

Մէկ օր սովորութիւնից դուրս երկու որս * բռնեց. դառնալու ժամանակ տեսաւ, որ իւր բնակարանի մօտ մէկ աղուէս է * նստած. նա իսկոյն վազեց, մարդու ձեռքից որսերն առաւ, * շնորհքով մաքրեց, պատրաստեց. մէկը բերեց մարդուն, միւսն ինքը ճաշակեց:

Միւս օրը դարձեալ որսի գնաց, եւ երեք որս որսաց: Մտքումն ասաց: «Երեւի այսօր էլ նոր հիւր ունիմ»: Եկաւ տեսաւ ահագին արջ է նստել աղուէսի * կշտին: Աղուէսը վազեց, առաւ որսերը պատրաստեց. եւ մէկ մասն էլ արջին համեղէք արեց:

Մէկ էլ օրը չորս որս որսաց եւ դառնալիս տեսաւ, որ մի գայլ բազմել է արջի մօտ: Աղուէսն իւր պաշտօնը կատարեց:

Առաւօտը՝ հինգ որս որսաց. դարձաւ տեսաւ ահագին առիւծ փառաւոր բազմած: Աղուէսն իւր բանը շինեց:

Այնպէս շարունակ աւելացան գաղանների մէջ մէկ մեծ թռչուն՝ Անկա Զմրութ անունով՝ եւ մէկ էլ կատունների թագաւոր վագրը: Աղուէսը ծառայի պէս իւր գործը կատարում էր:

Իշխանի որդին զարմանում եւ սարսափում էր. գաղանների զանազանութիւնից ահուգողի մէջ էր ընկնում: Ոոցա խաղաղ ընկերութիւնից հիանում էր: Բայց էլ ի՞նչ էր ուզում. ահա * սքանչելի գերաստան իւր համար, ընտանիք, բարեկամներ, ընկերներ: Մարդն այսպէս ապրել շարունակեց, եւ օրէցօր փաւելի * հանգստանում էր:

Որսորդն էլի որսի գնաց: Աղուէսը բոլոր գաղաններին

կանչեց ատեան կազմելու եւ խորհուրդ անելու: Գնացին բաց հրապարակ տեղ. աղուէսը մի հաստաբուն կաղնիի կոճ * գտաւ եւ ելաւ վրէն: Պարոն աղուէսը իւր գահի վերայ նստած՝ խրատ կարգաց նոցա, թէ իշխանի տղէն որքան բարութիւն է անում իրանց: «Եկէք, ասաց, այսուհետեւ նա մեր ՏԵՐԸ լինի, ծառայենք նորան * սրտով, * մտքով, հաւատարմութեամբ: Գաղանները իրանց մէկ թաթիկը բարձրացրին, թըռչունն իւր մէկ թեւը բաց արաւ, թէ լաւ՝ այդպէս լինի:

Մեր տէրը, ասաց աղուէսը, մարդ է եւ իշխանի որդի է, նորան հարկաւոր է մէկ պատուական * վրան կարգ ու սարքով, ո՞վ կրբերէ այս բաները»:

Ամէնքն ասացին, թէ Անկա Զմրութը թող բերէ, մենք ուրիշ բանի պէտք կրգանք: Նա յանձն առաւ, գնաց ու բերեց իւր թեւերով ամենայն բայն: Աղուէսը վրանը կանգնեցնել տուեց, անկողին, կահ-կարասիք զարդարեց, ուտելու խմելու բաներ պատրաստեց:

Իրիկունը տէրը դարձաւ, ամէնքը դիմաւորեցին, փառաւոր կերպով տուն բերեցին: Աղուէսը՝ որսերը մաքրեց, մէկ մասը պղնձի մէջ եփեց որսորդի համար, * շնորհքով սեղան շինեց, տէրը գոհութեամբ կերաւ, սիրտն էլ դողում էր: Գաղաններն էլ իրանց բաժինը լափեցին:

Միւս առաւօտ աղուէսն էլի տուտը շարժելով գահը բարձրացաւ, ատենականները ժողովուեցան:

Իխտէք, ասաց աղուէսը, պապերից մենք ի՞նչ ենք լսել: Ազամը բոլոր կենդանիները զոյգ-զոյգ տեսաւ, Աստծուն գանգատեց, որ ինքը միայն մէնակ է, Աստուած էլ Եւս տուեց նորան: Էհ, Աստուած չի հաւանի, որ մեր տէրը մէնակ է ապրում: Մեր տիրոջ կնիկ է հարկաւոր, այն կնիկը թագաւորի աղջիկ պէտք է լինի: Դէ, բերէք այդ կնիկը»:

Մտածեցին.—Մեր խօսքը մէկ է, բայց չեն թողնի գա-

ղաններին, որ պալատի պարտիզին մօտենան:— Էլի Անկա Զմրութից խնդրեցին, որ այս էլ կատարէ:

Թռչունը գնաց յափշտակեց բերաւ: Թագաւորի աղջիկը սարսափելի գաղանների ժողովի մէջ էր, բայց ամենքից յարգանքներ ու պատիւներ ընդունեց: Մանաւանդ պարոն աղուէսը * քաղցր լեզուով եւ * կոտորտուելով * հանգստացրեց նորան:

Այս օր որսորդը ութ որս որսաց: * Մտքում ասում էր, թէ ո՞վ գիտէ ինչ նոր գաղան ընկերացել է: Բայց ի՞նչ տեսաւ. իւր սիրած թագաւորի աղջկան. որքան ուրախացան երկուսն էլ:

Թագաւորը բարկացած՝ մարդիկ ուղարկեց անտառ, որ իւր աղջկան գտնեն բերեն: Աղուէսը հեռուից տեսաւ նոցա, եւ խփոյն արջին ու գայլին հրամաններ տուեց: Սոքա գնացին բոլորին պատառ-պատառ արին, մէկին ողջ թողեցին, որ գնայ թագաւորին պատմէ տեսածը:

Թագաւորն ուղարկեց աւելի մարդիկ. աղուէսը առիւծին եւ վագրին առաջ ձգեց, հրամայելով որ մէկին էլի ողջ թողնեն:

Թագաւորը ահագին զօրք ժողովեց: Աղուէսն էլ գահի վրայ բարձրացաւ, հրամայեց գաղաններին, որ ամէն մէկը գնայ իւր ազգը բերէ: Միւս օրը որսորդը որ եկաւ, տեսաւ որ բոլոր անտառը գաղաններով լիքն է. իւր ծառաներն առաջ եկան եւ աղուէսը հասկացրեց, թէ ինչու համար են հաւաքուել: Միւս օրը թագաւորը զօրքով եկաւ, գաղանները կռիւ գնացին եւ յաղթեցին: Իրանց տիրոջ տարան քաղաք, թագաւոր շինեցին, աղուէսը դառաւ մեծ վեզիր, միւսներն էլ նազիր վեզիր:

15. ՀԱԶԱՐԱՆ * ԲԼԲՈՒԼ.

Մէկ թագաւոր եօթը տարի շինել տուեց մի եկեղեցի: Օծեցին. թագաւորը գնաց աղօթք անելու: Մէկ էլ այնպիսի

բուք բարձրացաւ, որ թագաւորը քիչ մնաց պէտք է * խեղ-
դուէր: Տեսաւ մէկ * ճգնաւոր իւր առաջ կանգնած: «Թա-
գաւորն ապրած կենայ, ասաց * ճգնաւորը, սիրուն եկեղեցի
շինեցիր, բայց մէկ բան պակասում է»: Բուքը * խտտացաւ,
* ճգնաւորը աներեւոյթ եղաւ:

Թագաւորը եկեղեցին քանդել տուեց, եօթը տարի շինել
տուեց, առաջինից էլ աւելի սիրուն: Օծեցին. թագաւորը գնաց
աղօթք անելու: Բուքը բարձրացաւ: Ճգնաւորն էլի եկաւ եւ
ասաց. «Թագաւոր, ապրած կենաս, պայծառ է եկեղեցիդ,
բայց մէկ բան պակասում է»:

Մէկ էլ քանդել տուեց թագաւորը: «Աշխատեցէք ուղիղ
իննը տարի, ասաց. այնպէս շինեցէք, որ աշխարհքի երեսը
տեսած չըլինի նմանը»: Շինեցին, օծեցին: Թագաւորը գնաց
աղօթք անելու: Բուքն սկսուեցաւ, ճգնաւորն առաջ եւ * տըն-
կուեցաւ: «Թագաւորն ապրած լինի, ասաց, * աննման է քո
շինած եկեղեցին, ավստոս որ մէկ բան պակաս է»: Թագա-
ւորը վերջապէս ճգնաւորի փողպատը բռնեց: «Մէկ ասա,
տեսնեմ իմ եկեղեցու պակասութիւնն ի՞նչ է. դու երեք ան-
գամ քանդել տուիր ինձ»:—Սյս եկեղեցուն Հաղարան * բլբլու
է պէտք, որ միայն սորան է վայել»:—Ճգնաւորն աներեւոյթ
եղաւ: Թագաւորը տուն եկաւ:

Նա * մտածեց, թէ ծերացած է ինքը. Ժամի համար
Հաղարան * բլբլու է պէտք, ի՞նչպէս երթայ բերէ:

«Մենք կ'երթանք կրբերենք, ասացին նորա երեք որդիքը:
Երեքը ձի հեծան, գնացին: Մէկ տեղ հասան, տեսան որ ճա-
նապարհը երեք ձիւղ է, * շուարած կանգնեցին:

Ճգնաւորը պատահեցաւ նոցա, հարցրեց. «Ո՞ր էք էը-
նում, * կտրիչներ»:—Գնում ենք Հաղարան բլբլու բերելու,
չրդիտենք որ ճանապարհով գնանք:

Ճգնաւորն ասաց. «Սյս լայն ճանապարհով գնացողը կը-
դառնայ. միջին ճանապարհով գնացողը՝ կամ դառնայ կամ

չրդառնայ. ցածրի ճանապարհով գնացողը յոյս՝ չրկայ որ
դառնայ»:

Ի՞նչի, հարցրեց փոքրը:

«Կերթաս, ասաց, մի գետ կայ, Հաղարան բլբլուի տէրը
նորան աղի է արել, չի * խմուի, դու պիտի խմես, ասես.
Օ՛խ, անմահութեան ջուր է: Գետը կ'անցնես, մէկ անտառ
կըգայ, այն արել է չարփուշ. դու պէտք է քաղես, հոտո-
տես, ասես. Օ՛խ, արքայութեան ծաղիկ է: Անտառը կ'անց-
նես, կըտեսնես մէկ կողմ գայլ կապած, միւս կողմ՝ գառն.
գայլի առաջ եւ խոտ, գառի առաջ եւ միս. պէտք է վերցնես
միսը գնես գայլը առաջ եւ, խոտը գառի առաջ եւ»:

Կանցնես կ'երթաս կըհասնես մի մեծ գուռ, մէկ փեղկը
փակ, մէկ փեղկը բաց. փակ փեղկը պէտք է բանաս,
բացը՝ փակես: Ներս կըմտնես կըտեսնես, որ Հաղարան բլբ-
լուի տէրը քնել է. եօթն օր քնում է, եօթն օր արթում է:
Թէ որ ասածներս կարողացար կատարել, Հաղարան բլբլու
կըբերես, ապա թէ չէ՝ ոչ կարող ես երթալ, ոչ կարող ես
դառնալ»:

Եղբայրները ձի հեծան, մեծը լայն ճանապարհով գնաց,
միջնակը միջին, փոքրը ցած ճանապարհը բռնեց գնաց: Փոքրին
ետեւ ետեւ պատահեցան՝ գետ, անտառ, գայլ, գառն, գուռն,
ճգնաւորի ասածը բոլորն էլ արեց. ներս մտաւ տեսաւ որ մի
ջէյրան մարալ աղօթիկ է պարկած: Հաղարան բլբլու իւր վան-
դակից իջաւ նստեց աղօթկայ սրտի վերայ՝ հաղար լեզուով
* ճլլլաց, * բլբլաց: Աղջկան քունն էր տարել. տղէն ելաւ
Հաղարան բլբլու առաւ, աղօթկայ երեսի վերայ էլ իւր պռունկ-
ներով մի * նշան * գրեց, ետ դարձաւ իւր ճանապարհը:

Աղջիկը քնից որ զարթեցաւ, տեսաւ որ բլբլու չրկայ.
խմացաւ որ տարել են, գոռաց. «Դուռ, * բռնիր»: Դուռն ա-
սաց—Աստուած նորա հետ լինի, իմ բաց փեղկը փակեց, փակ
փեղկը բացեց:

Գոռաց. «Գայլ, գառ, բռնեցէք»:

Ասացին—Աստուած նրա հետ լինի. խոտ գառիս տուաւ, միս՝ գայլիս:

Գոռաց. «Անտառ, բռնիր»:

Ասաց—Աստուած նորա հետ լինի. դու ինձ չարփուշ արեցիր, նա արքայութեան ծաղիկ արեց:

Գոռաց. «Գետ, դու բռնիր»:

Ասաց—Ինչի՞ բռնեմ, դու ինձ արեցիր դառնաղի, նա արեց անմահութեան ջուր. թող գնայ, Աստուած նորա հետ լինի:

Աղօթիլը անձար մնաց. հեծաւ իւր ձին: Մենք թողնենք նորան իր ձիու վերայ:

Փոքր եղբայրն եկաւ ճգնաւորի մօտ, տեսաւ եղբայրներին, որ ճանապարհից դարձել էին: Հաղարան բլբլալ առան երեք եղբայրները միատեղ շարունակեցին ճանապարհը տուն գնալու համար: Ծարաւեցան, հասան մի հորի բերան: Փոքր եղբորը իջուցին, որ ջուր հանէ: Զուրը քաշեցին, եղբորը թողեցին հորի մէջ: Երկու եղբայր մէկմէկու ասացին. «Նա որ մեզ հետ լինի, մեր հօր առաջեւ մենք ինչ երեսով երեւանք»: Առան Հաղարան բլբլալ գնացին: Հասան տունը, հօրն ասացին. «Մեր փոքր եղբայրը սպանուեցաւ. Հաղարան բլբլալ մենք ճարեցինք, բերինք»: Հաղարան բլբլալ կախեցին ժամի մէջ, իսկի ոչ ձայն ածեց ոչ շունչ:

Աղօթիկն իւր ձիով հասաւ թագաւորի մօտ, ասաց. «Այն * կտրիչն ո՞վ է, որ իմ հաղարան բլբլալ բերել է»: Երկու եղբայրներն ասացին. «Մենք ենք»: Ի՞նչ տեսաք ճանապարհին: «Ոչինչ չըտեսանք»:—Իուք չէք բերողը, դուք գող էք», ասաց: Բռնեց * բռնատուն դրեց թագաւորին էլ, երկու եղբորն էլ, ինքը տիրեց քաղաքը նստեց: «Մինչեւ Հաղարան բլբլալ բերողը չըգայ, ձեզ ազատել չըկայ»:

Սոքա մնան այնտեղ, մենք գնանք փոքր տղին:

Գարի քաղող կնիկներ տղին հորից հանեցին: Մէկ պառաւ կին նորան հոգեզաւակ արեց: Մի քանի շաբաթ անցաւ, ձայն ձայնի ընկաւ, հասաւ մինչեւ տղի ականջը, թէ Հաղարան բլբլալ բերողն եկել է, տէրն էլ ետեւից հասել է: Մէկ օր տղէն պառաւից հրաման առաւ, ասաց. «Երթամ քաղաք, մի նոր զարմանալի ժամ եմ շինել, տեսնեմ»: Գնաց իրանց տուն, տեսաւ որ ոչ հայր կայ, ոչ եղբայրներ: Հարցրեց. «Ո՞ր են»: Ասացին—Հաղարան բլբլալ տէրն էկել է, բռնատուն է դրել: Տղէն գնաց բռնատնից հանեց հօրն ու եղբայրներին: Աղօթիկն ասաց. «Ես Հաղարան բլբլալ տէրն եմ. դու ինձանից չե՞ս վախենում»: Տղէն ասաց.—Ես Հաղարան բլբլալ բերողն եմ, չեմ վախենալ:

Աղօթիկը հարցրեց. «Ճանապարհի վրայ ի՞նչ ու ի՞նչ տեսար»:

Տղէն պատմեց՝ գետ, անտառ, գայլ, խոտ, դուռ, ինչ որ արել էր, ինչ որ տեսել էր: «Թէ որ այդ բաներին չե՞ս հաւատալ, երեսիդ վերայ էլ մի նշան կայ. իմ նշանածն ես դու»: — Հալալ ըլիքեդ, ասաց աղօթիկը:

Հարսանիք կազմեցին, գնացին ժամը պսակուելու: Հաղարան բլբլալ * ճրլտալն սկսեց. հաղար-հաղար եղանակներով ձայն հանեց, դայլայլիկ էր արձակում, դայլայլիկ երգում:

16. ԲԻԻՐԱՊԱՏԻԿ.

Կային մէկ մարդ մէկ կնիկ: Այս մարդը շատ ժամանէր էր: Ամենայն օր ժամ էր գնում, օրը մէկ գրօշ էր տալիս տէրտէրին: Տէրտէրն էլ ամենայն օր նորան ասում էր «Օրհնած, Բիւրապատիկը քեզ մէկի տեղ հաղար տայ»:

Մարդն ուրախանում էր, ինքն իրան ասում էր. «Այս լաւ բան է. մէկ տալիս եմ՝ հաղար պէտք է առնեմ»:

Այսպէս գնալով գնալով ինչ որ ունէր տէրտէրին տուեց.

աղքատացաւ: Կնիկն ասաց այս մարդուն. «Վեր կաց գնա տէրտէրին, մէկ հազարը բեր, տանք հացի-մացի, մինչեւ որ մէկ էլ հազարներն էլ կամաց-կամաց տայ»:

Մարդը գնաց. «Օրհնեա՛ ի տէր»:—Աստուած օրհնէ: «Տէրտէր քան, ես քեզ տուի, դուն ինձ հազար-հազար խոտացար. հիմի բեր մէկ հազարը տուր տանեմ, այն տանեմ, այն մէկէններն էլ՝ յետոյ կըգամ կըտաս»:

—Օրհնած, ասաց տէրտէրը, դուն ինձ տուիր, որ Բիւրապատիկը քեզ մէկին հազար տայ:

«Բիւրապատիկը ո՞րն է»:

Մի ճանապարհ ցոյց տուեց:—Այս երկայն ճանապարհը կըբռնես, կ'երթաս. մէկ մեծ մարդ կըպատահի, որ ոսկի աթոռի վերայ նստած է, Բիւրապատիկը նա է. ասա՛ նորան՝ Ինձ տէրտէրն ուղարկեց, մէկ տուել եմ՝ հազար պէտք է տաս:

Մարդն այն երկայն ճանապարհը բռնեց գնաց: Պատահեցաւ՝ մէկ քարանձաւ, մտաւ ներս, ի՞նչ տեսնէ. քառասուն հոգի աժգահայ գող շարուել են. սորան պատիւ են անում, տեղ են բաց անում, իրանց մէջ նստեցնում են: Գարձան հարցրին. «Ո՞վ ես դու. այսքան ժամանակ է ահու մարդ չէր եկել այս կողմը. ո՞րտեղից ես գալիս, ո՞ւր ես գնում»:

Մարդն ասաց. «Բիւրապատիկին եմ գնում» մէկ տուել եմ, հազար պէտք է առնեմ»:

Գողերն ասացին—Ն'ղբայր, այդ խելքը խելք չէ, ականջ մի դնի, արի՛ այստեղ, տանք քեզ բոլով ոսկի, դարձիր գնա քո տունը:

«Չէ, ասաց մարդը, այդ փողը հալալ չէ»։ Գողերն ասացին.— Որ այդպէս է, դու արդար մարդ ես, որ գնաս, Բիւրապատիկին հարցրու մեզ համար մէկէլ աշխարհքում տեղ կայ: «Գլխիս վերայ», ասաց մարդը... գնաց:

Գնաց մէկ ծերի պատահեցաւ, որ քարի մօտ նստած էր. նա անդադար ասում էր. «Փառք քեզ Աստուած, Փառքքեզ

Աստուած»։ Քանի ասում էր՝ քարից միշտ ոսկի էր բղխում:

Ծերը հարցրեց այս մարդուն. «Նղբայր, ո՞ւր ես գնում»։ Ասաց. «Գնում եմ Բիւրապատիկին՝ մէկ տուել եմ, հազար պէտք է առնեմ»:

Ծերն ասաց. «Արի այս ոսկուց երկու ափ տամ, առ, տուն դարձիր»:

«Չէ, ասաց մարդը, այդ ոչ իմ տուածն է, ոչ իմ վատտակածն է, ինձ հալալ չէ»:

Ծերն ասաց. «Որ այդպէս է, երբ Բիւրապատիկին գնաս՝ հարցրու, թէ ոսկին ե՞րբ պէտք է * կտրուի այս քարից»։— Սչքիս վերայ, ասաց մարդը ու գնաց:

Գնաց ճանապարհի վերայ տեսաւ մէկ այգետէր. Նա հարցրեց. «Հողածին, ո՞ւր ես գնում»։ Մարդն ասաց. «Գնում եմ Բիւրապատիկին՝ մէկ տուել եմ, հազար առնեմ»։ Այգետէրն ասաց.— Կ'երթաս՝ հարցրու Բիւրապատիկին, ինչո՞ւ իմ այգու պատը որ քաշում եմ՝ կանաչ * պտուղներն ամենը չորանում են, պատը որ քանդում եմ՝ կանաչում են: «Երեսիս վերայ», ասաց մարդն ու գնաց:

Գնաց տեսաւ, որ մէկ տէրտէրի մէջքի վերայ պատ է շարած, մէջը տընքտընքում է: Տէրտէրն հարցրեց. «Որդի, ո՞ւր ես գնում»։ Մարդն ասաց.— Գնում եմ Բիւրապատիկին՝ մէկ տուել եմ, հազար պէտք է ստանամ:

Տէրտէրն ասաց. «Գնա Բիւրապատիկին հարցրու. ես այս պատից ե՞րբ պէտք է ազատուիմ»։—Լաւ կ'ըլլի, ասաց մարդն ու գնաց:

Գնաց տեսաւ, որ մէկ մեծ մարդ ոսկի աթոռի վերայ նստած է: Նա հարցրեց. «Ո՞ւր ես գնում»:

Մարդն ասաց. «Բիւրապատիկը դո՞ւ ես»:

Ասաց.— Հա՛, ես եմ. ի՞նչ ես ուզում:

Ասաց. «Մեր տէրտէրն ինձ ուղարկեց: Ես քեզ մէկ տուել եմ, դու ինձ հազար պէտք է տաս:

Բիւրապատիկն ասաց. — Կ'երթաս * տունդ, բաւիւր մէջ * թթի ծառ կայ, նորա տակը փորիր, մի կարաս լիք ոսկի դուրս կըգայ, վեր ան քո մէկի տեղ հազար հազարանոց:

Էն մարդը ամէն * ապսպրածներն էլ ասաց Բիւրապատիկին. ամենի պատասխանն առաւ ու դարձաւ:

Եկաւ, պատի մէջի տէրտէրին ասաց. «Երբ որ * Աստուծուն մեղայ գաս, այգտեղից կ'ազատուես»: Տէրտէրն ասաց. — Ես ինչպէս մեղայ գամ Աստուծուն: Խօսքը բերանից հանեց ու մէկէցմէկ պատուով-մատուով գնաց գետնի տակ:

Մարդը գնաց այգետիրոջ հասաւ, ասաց. «Այգուդ պատերը քանդիր, որ անցուդարձ անողն ուտի, այգիդ կըկանաչի»: Դեռ խօսքը բերանն էր, տէրը գնաց պատերը քանդեց, այգին կանաչեց:

Մարդն անցաւ, գնաց ծերուկի մօտ. ասաց, «Քանի քո բերանից Աստուած չես պակսեցնիլ, քարից ոսկին չի պակասիլ»: Ծերն ասաց. «Միթէ մարդ իւր բերանից Աստուած կը պակսեցնէ. փառք Աստուծոյ: Ասաց չ'ասաց, քարի մէկէլ երեսիցն էլ ոսկի * ըղիսեց' առաջնից էլ շատ:

Մարդն եկաւ գողերի քարանձաւի մէջ. գողերին ասաց. «Թէ որ ձեր գողութիւնը թողնէք, մէկէլ աշխարհքում ձեզ տեղ կայ»: Գողերը թող տուեցին իրանց քարափի փոսը, գնացին իրանց մեղքը լացին, փրկուեցան:

Վերջապէս մարդն եկաւ իրանց տուն. * կնկան կանչեց, ասաց. «Կնիկ, բահ ու փէտատ բեր»: Առան բահն ու փէտատը, * թթի ծառի տակ փորեցին, մի կարաս լիք ոսկի գտան: Իրիկունը * մթնեցաւ, կարասը թողեցին առաւօտուն հանել: Գիշերը հարեւաններն իմացան, եկան որ կարասը գողանան տանեն. տեսան որ գեղին հող է մէջը, վեր առան կարասը շուռ տուեցին այն մարդու այգու վերայ. կարասը կտորուեցաւ, հողը ցրուեցաւ: Առաւօտեան զարթեցան, ինչ տեսան. այգու չորս կողմը ոսկի է * փռուել: Երիկը գողաց.

«Քն կնիկ, ցախ-աւելը բեր. բոլոր այգին ոսկի է բուսել»: Աւելեցին կօլօն կօլօն ոսկիք, մէկի աեղ հազար չ'է անթիւ հազար առան, * հարստացան, Աստուծոյ փառք տուին:

17. ՄՕՐ ԳՐԱԾ ՆԱՄԱԿԸ ՈՐԴՈՒՆ.

Իմ աննման որդի.

Էս քանի՞ տարի է մեզ մոռացել ես: Քեզ մնալով՝ մեր աչքը ջուր * կտրուեցաւ. մեր հոգին հալուեցաւ քո ճամբուդ վրայ: Մեզ * մտքից հանեցիր, մեզ սպանեցիր:

Դու չէ՞ս գիտի, իմ հոգու կտոր, որ քեզ կարօտել ենք. քո սիրով մենք մաշուել ենք, սիրուն որդի, երբ պիտի գաս: Ուզում ես գաս ու մեր գերեզմանը տեսնես, դուն էլ մեր երեսին կարօտ մնաս, մաշուէս ու * մղկտաս:

Իմ թափած արտասուքները մտքիդ չէ՞ գալիս, որ գիշեր ցերեկ քեզ համար գերի էի ու մեռած: Կ'ուզէի որ դու * զուարթ լինիս, իմ վարդ, ծլես ծաղկիս. հա, էս էր իմ սրտի բանը, արեւիդ մեռնիմ, որդի:

Ես կընստէի քո օրօրոցին, քեզ մեղրից անուշ կաթ կը տայի, որ դու ուտէիր, քաղցր քուն քաշէիր, զօրանայիր, որ իմ լացը * սրբէիր: Իմ անմահական որդի, ես քեզ էս օրօրը կ'ասէի:

Քեզ դնեմ ոսկի օրօրոց,
Վրէդ քաշեմ * մարգարտէ ծածկոց,
Շուտով * քնես, բարով զարթնես,
Իմ վարդ որդի, քեզ մատաղ ես:
Քեզ շատ օր օր, տանք, տանք ասեմ,
Բացուես, իմ վարդ, քեզ մեռնեմ,
Օրօր, իմ վարդ, ու նանիկ,
Գաղուած է շատ քո մէրիկ:

Տեսար բախտ, տեսար, ինչ անուշ խաղեր եմ ասել, որ
դու անուշ քնէիր. քեզ կաթ ու մեղր եմ տուել, որ ուտէիր
զօրանայիր, իմ ցաւիս դեղ ու դարման լինէիր: Քո մէկ ժըպ-
տալը ինձ սիրտ էր տալիս, քո մէկ ծիծաղը՝ ինձ կեանք էր
տալիս: Ախ, էստունք ինչի մոռացար: Հերիք է, որդի, ա-
րի՛, դուն զարիբութեան, մենք կարօտութեան մէջ խորովում
ենք. դու ուրիշին աչք մի տար, ուրիշի աչքը մեզ լոյս չի
տալ: Քո նազելի տեսին կարօտ՝

քո պառաւ, մեր

Շուշան:

* * *

Նոր տարու երկուշաբթի

Վառ:

* *

II

Հարկաւոր նախապատրաստութիւններ անելուց
յետոյ

ԿԱՐԴԱԼՈՒ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

1. ՃԸՆՃՂՈՒԿ.

Նա փրուեց ցորեն կըտուրի վերայ: Յորենը
ճընճղուկի կերակուր է: Ճընճղուկը կերաւ ցո-
րեն: Նորան սպանեցին քարով: Նորան մորթե-
ցին, եփեցին: Ճընճղուկ— ծիտ: Ծիտն ի՞նչ է,
թէ իւր եղն ի՞նչ ըլի: Բայց շատ մեծ բազմու-
թիւն կերակըրուեցաւ այդ կերակրով: Ահա այս-
պիսի ճաշին կ'ասեն, թէ ճընճղուկը ուղտ շի-
նեցին:

Ռէսն ու գըզիրն էլ հասան ճաշին: Ռէսի
գըլխին լոյս է թափել, ո՞վ է տեսել—գըզիրը:
Գըզրի բերանին պարկ է կախ արած, որով-

հետև ամեն տեղից մի բան շահվում է, պարկն է դնում, տուն է տանում: Ռէսի ձեռքն գաւազան կայ:

Մենք ասում ենք՝ քեօխմայ, Վասպուրականի և Տարօնի կողմն ասում են՝ ուէս: Վանեցին՝ Վասպուրականցի է, Մշեցին՝ Տարօնեցի է: Աղթամարը Վասպուրականումն է, Սուրբ Կարապետը Տարօնումն է: Այս ժողովուրդը ուրախ գուլարթ է:

Նորա ասում են՝ օրը կ'երթայ, աւուր շաուր չ'երթայ: Մենք ասում ենք՝ Բանն արա, զուարթացիր: Մենք ի՞նչ ոսկէ պողեր ունինք, որ մշակների վերայ ծիծաղում ենք:

2. ԱՔԱՂԱՂ.

Կուկլուկու աքաղաղ. կարմիր կատար թագ ու պսակ. կարմիր կանաչ աբրէշում, աբրէշում չէ՝ մետաքս է: Զիր ու չամիչ՝ հարս ու փեսին: Եփած կորկոտ՝ գող սև կատուին: Կատուն կերաւ, մայրը սրգաց:

Կուկլուկու՝ իմացէք, աքաղաղի աղաղակ: Անձրև օրը հաւերին ջուր տուող շատ կըլի: Հին հաւերին քշայ-քշայ, նոր հաւերին ջուջու-

ջու: Մեր տանը կուտ է ուտում, հարեանի տանը ձու է ածում:

Հանելուկ, հանմանելուկ,

Ծէրը ծաղիկ, տակն աւելուկ:

Էն զատը ի՞նչ զատոց է, գլխի թագը սըղոց է, գիշերուան մեռելյարոյց է:

—Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

3. ԱՐԵԳԱԿ.

Պրստիկ սատանէն քնից զարթնեց, տեսաւ մութն է, լոյս չկայ: Ասաց. «Ի՞նչ ծոյլ զատ ես, արեգակ, քանի՞ քրնես, ինչի՞ չես զարթնում»:— Արեգակը չըլսեց: «Մուկը, այն պրստիկ մուկը, փախցրեց ոսկէ բլիթը. դէ, արեգակ. չե՞ս իմանում»:—Արեգակը էլի չըլսեց:

«Կատուն ետեւից վազեց, կատուից հեշտ չես պրծնիլ. նա գոմշի ոտը կոտրեց, նորա ճանկից դու ի՞նչպէս պէտք է խլես ոսկէ բլիթը»:—Արեգակը այս էլ չըլսեց:

«Գայլի գլխին աւետարան կարդացին, լսող չ'եղաւ. արեգակ, այսքան էլ քուն կ'ըլի»: Երբ որ արեգակը դուրս եկաւ, մանուկն ասաց. «Ես

իմն արեցի, քեզ դուրս հանեցի. հիմի դուն
գնա եղբօրդ գտիր, դարդըս ի՞նչ է:

Արեգակը լուսաւորում է մեծ արարած աշ-
խարհքը: Ի՞նչպէս իմանայ, թէ ճանճի կտոր
սատանան ի՞նչ է փրնթփրնթում:

Արեւ, արեւ, եկ, եկ,
Հիւզի քարին վէր եկ,
Մեր ոչխարին մրտիկ արա,
Որ գայլը գայ՝ իմաց արա:

4. ԱՌԱՒՈՏ.

Ես ծոյլ, դու աշխատաւոր. ես քրնեմ, դու
վեր կաց: Լաւ օրն առաւօտուանից, լաւ տարին
գարունքուանից: Վախար վախտին, թէ չէ
ժամանակն անց է կենում: Խօսքը վաղ վեր կե-
նալը չէ, Աստուծու յաջողելն է:

Լուսաւորչի վառած կանթեղը դեռ չէ հան-
գել, նա երկընքումն է՝ Մասիսի գլխին: Առա-
ւօտեան լոյսը առաջ Մասիսի գլուխն է լուսա-
ւորում, յետոյ այն մարդկանց, որոնք այդ տես-
նում են: Քրիստոսին շատերը չըտեսան, բայց
հաւատացին: Մեր Աբգար թագաւորը Նրան
չէր տեսել, բայց ամենից առաջ նա հաւատաց:

Աբգարի հաւատը, Լուսաւորչի լոյսը, մեր
շնորհքը:

Ով ալարի, ոչ դալարի:

Առաւօտ, կէս օր, երեկոյ, գիշեր: Յերեկ ու
գիշեր: Արեգակ—լուսին ու աստղեր:

Բարի լոյս քեզ առուտեհան,
Ձեռիս ունիմ դաղլէ չուան,
Թէ չըկապեմ խուրձը քրսան,
Գօտիկս ունիմ հետը կըցան:

5. ՔՈՅՐ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐ.

Եղբայրն ասաց՝ քոյր չ'ունիմ, քոյրն ասաց՝
իմ եղբօր արեւ: Քոյրը տան մէջ շատ գործ
ունի. նա պէտք է սուներ զարդարէ, մաքրէ,
աւլէ, նա պէտք է կերակուր եփէ, լուացք ա-
նէ, նա պէտք է կար անէ, հիւանդին խնամէ:
Եղբայրն անհոգ դուրսը խաղում է, նա ամե-
նիցն աւելի սիրելի է. քոյրը նորան «ջան» է
ասում, նորան մատաղ է դառնում:

Եղբայր, դու մեծացիր, ես քեզ մատաղ երբ
մեծանաս, դու ինձ տէր տիրական: Մայր, ե՞ս
լաւ եմ թէ քոյրս: Որդի, որ մատըս որ կտրեմ՝
կըցաւի. դու իմ շէնքն ես, նա իմ շնորհքը:

Երկուշաբթի՝ հաց կըթխեմ,
Երեքշաբթի՝ լոջ կըծալեմ,
Չորեքշաբթի՝ լուացք կ'անեմ,
Հինգըշաբթի՝ կարկատան կ'անեմ,
Ուրբաթ օր՝ զուգարս կ'անեմ,
Շաբաթ օր՝ ժամ կ'երթամ,
Կիրակի՝ խորած խեխզած,
Ո՞վ է բանում, որ ես բանեմ:

6. ՈՒՅՈՎ. ԿԱՏՈՒ.

Աշխարհքում ամենքը թշնամիք ունին:
Գնացին մոծակի մօտ գանգատեցան: Մոծակն
է դատաւոր:

Շունը գանգատեցաւ բաղից: «Քեզ համար
ճար չ'ունիմ, ասաց մոծակը: Բըզի գլխին բը-
ռընցքով տալ չըլնիլ»։—Հապա ինձ ինչ կը-
հրամայես, հարցրեց բաղը դատաւորին. արե-
գակն ինձ այրում է: «Վայ, բաղն ու արեի
զօրութիւն չ'իմացող, զարմացած կանչեց մո-
ծակը. բա կ'ուզես, որ արեգակ չ'ըլի ու սառչէ՞ս:
Էնդուր էլ ասած է, թէ սառած օձը առաջ
տաքացնողին կըկրծէ»:

Եկաւ արեգակը գանգատեց ամպից, ամ-
պը անձրեից, անձրեւը խոտից: Մոծակըն
այս անգամ շատ շփոթուեցաւ և ասաց.

«Արեգակ, ամպ ու անձրեւ, դուք երկնքի բա-
ներ էք, գնացէ՛ք ձեր ցաւը Աստրծուն յայտ-
նեցէ՛ք. ես իմ պըստիկ տեղովըս ուզում եմ ո-
տըս մեկնել իմ եօրդանի չափով. երկինքն այն-
քան հեռու է ինձանից, որ չեմ էլ տեսնում»:
Անճարացած արեգակն էլի եփ տուեց ծովը՝ շի-
նեց ամպ, ամպն էլ քամուեցաւ, դառաւ անձրեւ:

Հիմի եկան խոտը, գառն ու գայլը և ի-
րանց ցաւն ասացին: Մոծակն աւելի նեղն
ընկաւ և չէր իմանում, թէ ինչ անի: Մարդուն
տեսաւ և ասաց. «Ասում են, թէ դու ամենից
խելօք արարածն ես աշխարհքում. դէ՛հ, եթէ
շնորհք ունիս, այս երեքին մազէ կամուրջով
այնպէս մէկմէկ անցկացրու, որ միմեանց
չ'ուտեն: Սոցա էլ այսպէս գըլխից հեռացրուց:

Եկաւ շունը պառաւից գանգատեց: Մո-
ծակը շատ չըլըսեց և ասաց, թէ կամ հաւա-
տարմութիւնդ է պակսել կամ գող ես: Շունն
էլ ձայնը կտրեց ու ամօթից իւր պոչը կախ
զցեց և հեռացաւ:

Եկաւ պառաւը. մոծակն իմացաւ, թէ նո-
րա քանդողն ով է, ասաց. «Գիտեմ, գիտեմ,
մարիկ, թէ ո՞վ է իստակում հացերդ և մուր-
տառում կարասդ: Մուկը պըստիկ ու չըստիկ

է. մէկին որ սպանես, տեղը հազար է բուս-
նում: Դու գնա էլի քո ականատը սարքէ, ես
կատուի հետ խորհուրդ կ'անեմ, յոյսդ Աստծու
վերայ դիր, կարելի է մի ճար դտնենք»: Պա-
ռաւին էլ այսպէս ցանեց:

Այսքան երևելի գործեր կատարելուց յե-
տոյ՝ մոծակն ուղղում էր փոքր ինչ հանգստանալ.
մէկ էլ տեսաւ, մուկը վազելով գալիս էր:

«Մուկ, մուկ, քեզ շատ են գովում, կանգնի՛ր,
մի ասա՛, դու ես ուժո՞ւմ, թէ ես»:—Հալա կա-
տուից ինձ ազատիր, նա իմ ետեւից է ընկել,
յետոյ կըխօսենք, ասաց մուկն ու փախաւ:

Կատուն էլ կատաղած հասաւ, բայց ուշ:
«Մոծակ, իմ ոտի փշերը տեսնո՞ւմ ես, ասաց
կատուն, ո՞ւր թախ կացրիր մկան»: Մոծակը
տեսաւ, որ այս գազանի համար համով դա-
տաստան չըկայ, վեր կացաւ իւր թախտից և
բըզըզալով պտուտ եկաւ: «Հալա մի խօսենք,
փըշիկ, յետոյ փուշերդ սրէ. հայրդ լաւ է, թէ
մայրդ»: Կատուն ասաց. նա՞օ՛, նա՞օ՛—կատուն
ասաց. ո՞չ նա, ո՞չ նա: «Ինչո՞ւ, փըշիկ, աչքե-
րդ չես հեռացնում ինձանից. կ'ուզես ճանկե՞լ
ինձ»: Կատուն ասաց. մեաո՞ւ, մեաու—կատուն
ասաց. այո՛, այո՛:

Մոծակը մէկ էլ բըզըզաց ու մտաւ կա-
տուի ականջը. խայթեց, խայթեց, այնքան խայ-
թեց, մինչև որ կատուի հոգին հանեց:

Մկներն էլ իրանց հարսանիքն սկսեցին,
չալաւանդ խաղացին: Վայ խեղճ պառաւին:

7. ԱԻԱԳ ՄԸԿՆԻԿ.

Հաչաք ծածկողը աւագ է. խաթունները
լաչաք ունին: Աւագ մըկնիկ, խաթուն մըկնիկ:
Խաթունը գնաց էրիկ ուղելու: «Աստուած
յաջողի», ասացին ամենքը, «բախտաւոր լինիս»,
ասացին: Բախտը բերաւ, լաւ մարդ գըտաւ:
«Շնորհաւոր, աչքըդ լոյս», ասացին: Կինը տան
տիկին էր, մարդը տանուտէր էր: Մարդը դա-
դում էր, կինը կառավարում էր:

Յանկարծ խաթունը—ճժտիկ-վժտիկ. արե-
գակը սևացաւ, ամենքը սըգուորեցան: Մէկն
եղաւ կատար կըտրիկ-մոխրաչափիկ, մէկը—
թեւաթափիկ, մէկը—ճըղակըտոր, մէկը—գըլոր-
մըլոր, մէկը—բըրոր-մըրոր, մէկը—կըթոց շըր-
ջիկ, հովիւը նախիրն անտէր թողեց, մաքին
մխիթարելու գնաց:

Էլ ո՞վ մընաց, որ չըմըղկըտաց: Մաքին
մըկըկաց, թաղեց մըկան, մեր աւագ մըկան:

Էն հանաքին ի՞նչ ասեմ, որ կէսը զորթ չէ: Մուկը ծակը չէր մըտնում, ցախ աւելն էլ պոչիցը կապեցին: Մուկը մեռաւ—աշխարհք սրգաց, այ բան:

Կատուի խրոխրուալն մկան հոգեհանգիստն է:

8. ՄՍՐԴ ՈՒ ԿԸՆԿԱՆ ՍԷՐԸ.

Ուր սէր կայ, այնտեղ խռովութիւն և կռիւ չըկայ: Ա՞յս ինչ սէր է. մէկն ուզում է կօմբալ դառնալ, ծեծել. միւսն ուզում է դանակ գառնալ, կըտրել: Մէկը միւսին ուզում է սպանել. մահն ընկերովի հարսանիք է: Մէկը մածուն է շինում, միւսն ուտում է. մէկ ձեռով ծափ տալ չի ըլիլ:

Էրիկը դառաւ բըռան կատու, ճութ-ճութ խաղող, կարմիր գինի, թեթ թունդ քացախ: Կնիկը դառաւ կաղնի կօմբալ, սուր-սուր դանակ, սարխօշ Մայրօ:

Բըռան կատու—խոշոր ծեր կատու: Ճութ-ճութ խաղող—այգի: Կարմիր գինի—կարաս: Թեթ թունդ քացախ—չիրախանայ: Կաղնի կօմբալ—անտառ: Սուր-սուր դանակ—դարբնի շինած: Մայրօ—Մարիամ:

Երբ որ էրիկը քացխեցաւ, կինը ճաքեցաւ, մունջ կացաւ:

9. ԾԵԾՈՒԱԾ ԳԱՌՆԻԿ.

Գառնիկ, մէկ էլ պատմիր գըլխիդ եկածը. պատմիր, ոչինչ մի՛ պակսեցնիլ:

«Ես գնացի ծառի տակը արածելու: Տե՛սայ լաւ կանաչ խոտ ուտելու: Դէմքս կանգնեց մի պառաւ կին: Ճիպօտ ունէր նա իւր «ձեռքին: Փիս կընիկը ինձ ծեծեց, ծեծեց որ «հեռանամ: Ոտիկներս կոտորտեց: Խիստ ցաւեցան ոտիկներս, ես չըկարողացայ լացըս պահել: Խիստ ծեծ կերայ, ես լաց եղայ»:

Ոչխարը գլուխը շարժեց, նեղացաւ: Մըտքումն ասաց. «Նա մեր միսն է ուտում, մեր եղն ու պանիրն է վայելում, մեր կաթն է խըմում, մեր բուրդն է գըզում... Ո՞վ գիտէ, գուցէ վաղը ինձ էլ մորթէ: Այսքան բարութիւն որ անում եմ, իմ գառնիկիս ինչի՞ չէ խնայում»: Ելի պառաւն եկաւ սորան էլ, իւր գառնիկին էլ ճիպօտով քըշեց:

«Է՛հ, ասաց մայրը, գընանք, որդի, մարդիկ ոչ արդարութիւն պիտեն, ոչ երախտագիտութիւն ունին»: Գընացին, հեռացան:

10. ԱՂՈՒԷՍԻ ԹԻՔԵՆ.

Խեղճ աղուէսը վաղուց մի թիքայ բերան չէր դրել: Ծով պահող ճրգնաւորի պէս ման էր գալիս. ամենքի մեղքն էր գալիս: Մէկ էլ տեսնես, նա կանգնեց մի տեղ, դունչը սրեց: «Էս մէկ, ասաց, երկու, երեք, և փրնթփրնթաց մինչև տասն ու մէկ: Յետոյ մըտքումս ասաց. «Ի՞նչ չաղեր են... վիզը, սիրուն վիզը»: Բայց չըմտեցաւ. աղուէսն ու չըմտենայ, այ զարմանալի բան:

Պառաւր զնաց բուրդ բերեց գրգելու: Գը՛ղ, գը՛ղ, գը՛ղ արեց ու տեսաւ, որ աղբի տակից ինչ որ քըչփորում է: Կանչեց. «Հափսա՛: Հափսի ձայնով այնպէս լռութիւն տիրեց աղբըսիսնումը, որ ճանճն անցկենար՝ կըլսուէր:

Գը՛ղ, գը՛ղ, գը՛ղ... պառաւն իւր բանին էր: Մէկ էլ տեսաւ, հաւը ինչ որ շփոթ հանեց: Պառաւն ասաց. «Երանի, ի՞նչ է փորացաւդ, որ կըրկըռում ես»: Հանն իւր կըրկըռոցը չըղադարեցրեց: Պառաւր ոտքի կանգնեց. «Մէկ, երկու, երեք... տաս. էլի մէկ, երկու, երեք... տաս». մէկ խօսքով, քանի համարեց, տասն էր համարում: «Տղէ՛րք, հարայ

տուեց պառաւը, գայլը մէկ վառիկ է փախցրել, գնացէ՛ք, շո՛ւտ»:

Խեղճ գայլի անունն է կոտրած, աղուէսը աշխարհք քանդեց:

Աղուէսին հարցրին. գայլին խօս չե՞ս տեսել: «Ի՞նչպէս չէ, ասաց, դրնչին մէկ վառիկ ունէր, ճամփի այն երեսով գնաց»: Այսպէս իւր գըլխից հեռացրեց նոցա, ինքը մարսեց և այս խաղերն ասաց.

Ա.

Բ.

Մէկ, երկու, տասն ու մէկ.

Տասն ու մէկը ո՞վ ասաց.

Տասն ու մէկը ես ասի,

Թէ չես հաւտայ համբէ տես:

Աստուած ողորմի այն պառաւի
(հոգուն,

Որ կընրտէր չորեք ճամփին,

Լիդրը գրգէր, լիդրը մանէր,

Լիդրը խճուճը խտակէր:

11. ՄՈՆԹ.

Մոնթը շատ երազ էր տեսնում. երազում տեսնում էր արքայութիւն: Մէկ օր էլ գընաց, ասաց, թէ արքայութեան դուռը բացէ՛ք, մըտնեմ: Հրեշտակը հարցրեց, թէ ի՞նչ լաւութիւն ես արել: «Լաւութիւն շատ եմ արել, ասաց. պաս ու ծով պահել եմ, աղքատին ողորմութիւն եմ տուել, եկեղեցի եմ շինել»: Շատ ուրախացան հրեշտակները:

Ասացին, արի փորձենք քեզ: Անցկացիր այս մագէ կամուրջը, մի վարդ կըտրիր բեր մեզ. քանի որ հարայ տան՝ տարան, տարան, դու ականջ չըդընես և յետ մըտիկ չըտաս: «Տէրը ձեզ բարի, ասաց մոնթն ուրախացած, սորանից էլ հեշտ բան կըլլի»:

Գընաց, վարդ կըտրեց, բայց ի՞նչ հրաշալի պարտէզ տեսաւ. սիրտն ուզեց, որ մնայ այնտեղ:

Նա յետ եկաւ, յետեից՝ տարան, տարան, գողացին: Շատ պընդեց սիրտը, բայց զուր, մէկ էլ յետ նայեց, և այնժամանակ արեգակը խաւարեցաւ:

«Էհ, ասացին նորան, քեզ համար արքայ-ուլթին չըկայ»:—Ի՞նչպէս թէ չըկայ, սիրտը կոտորած պատասխանեց մոնթը. հանեց ջիբից սաղմոս, աւետարան, ժամագիրք, և ասաց:—Տեսէք, կարդալով մաշել եմ: «Սըրտումը պէտք է դրել էիր, ասացին, չէ թէ ջիբումը»:

Մոնթը զարթեցաւ, տեսաւ, որ իւր տեսածն երազ էր: Այն օրը շուարած միշտ կըրկնում էր. «Սըրտումն ի՞նչպէս պահեմ այս գըրքերը. մէկ չէ, երկու չէ, երեք է»: Մին էլ մի ձայն լսեց սար ու ձորից. «Ուղտն ասաց

քեանդըրբագուլթին գիտեմ. նորան պատասխանեցին՝ քո քեանդըրբագուլթինը մագէ կարմնջի վրէն կ'երևայ»:

Մոնթի դարդերը յետ ասելու համար՝ ամառուայ օրեր պէտք է լինին և ձըմեռուայ գիշերներ:—Սուտ «մեղին», սուտ «թողուլթին»: Ուշ ըլի, նուշ ըլի:

Մտայ ի տեղըս ի գերեզման,
Անխօսիլ, անխոստովանիլ,
Անմահ մեռել եմ,
Անգերեզման թաղուել եմ:
Անթառամ պըսակի,
Լուսեղէն դըրախտի
Արժանանամ:

12. ԱՆԽԵԼՔ ՄԱՐԴ.

Այսպիսի անխելք մարդուն կ'ասեն. «Խօսքը հարստութիւնը չէ, խօսքը կառավարելն է»: Նա միայն ուտում էր և ծոյլ էր: Երեւի միշտ ասում էր. «Ուտեմ տիտեմ. նունում նանամ»: Հարստութիւնն ասաց. «Պուաս խօմ չէ՞մ, մէկ էլ դուրս գամ»: Հարստութիւնը՝ անխելքի գանձանակն է: Ով տուն չէ շինել, տըները բըսնովի գիտէ:

Տուտուց, տուտուց,

Նարմիր կըտուց.

Համ պասուց

Համ ուաքսուց:

Այսուհետեւ կը կարգանք պատմութիւնը.

«Նըստեց» սենի երկու ձայնաւոր՝ ը և բայց միշտ գրում են մէկ է ձայնաւորով: Այսպէս բառեր շատ կան.

Ա.

Բ.

Գ.

նըստեց. նստեց. * նստեց: *)

նըստեց, գըլխին, խըրտնել, գընայ, գըտնես, փընտուց բարձըր. նստեց, գլխին, խրտնել, գնայ, գտնես, փնտուց, բարձր.

ծըռած, բըռնեց, գանձանակըս, նըմուշ, պըտղով, լըցուկ, նըշմարեց. ծռած, բռնեց, գանձանակս, նմուշ, պտղով, լցուկ, նշմարեց.

բըհամ, հարըստութիւն, տըռեց, ապըսպրած, աղըլկան, ջըրի. բհամ, հարստութիւն, տռեց, ասպարած, աղլկան, ջրի.

* նստեց, * գլխին, * խրտնել, * գնայ, * գտնես, * փնտուց, * բարձր, * ծռած, * բռնեց, * գանձանակս, * նմուշ, * պտղով, * լցուկ, * նշմարեց, * բհամ, * հարստութիւն, * տուց, * ապսպրած, * աղլկան, * ջրի:

*) Այսուհետեւ առանձին ընթերցանութեան հատուածներ էլ չի առաջարկուում, այլ մանուկները պէտք է կարգան նոյնինքն պատմութիւնները ամբողջութեամբ: Բայց որովհետեւ կիսափանկերին (զեղչուած ը) գեռ սովոր չեն, ուստի այստեղ միքանի վարժութիւններ է բերուած այդ նպատակով, Աստղանիշ բառերը թէ այստեղ և թէ պատմութեան մէջ կիսափանկեր ունին: Առաջարկուած վարժութիւններից Ա-ը պարունակում է ամբողջ բառեր կիսափանկ ը-երով, Բ-ը՝ նոյն բառերը վանկերի բաժանած, բայց առանց ը-երի, Գ-ը՝ նոյն բառերն անբաժան և առանց ը-երի:

13. ՆԱՀԱՊԵՏԵՆՅ ԱՂՋԻԿ.

Համբերութիւնը կեանք է: Աստուած հալալին կըտայ: Ամէն բանի վերջն է գովելի: Մարդ՝ մարդու քահանայ, մարդ՝ մարդու սատանայ: Ամպ օրը գայլը կ'ուրախանայ: Ոչով չասի, թէ իր ճրագը մինչև առաւօտ լոյս կըտայ:

Ցըղի, կընկայ, աննման, աղջկայ, փըրփըրացրեց, լըցրեց. տղի, կնկայ, ան-ն-ման, աղջկայ, փր-փրաց-րեց, լց-րեց.

լըռացուցաւ, պըսակի, տըռեց, հօրըս, խփել, ճըղների. լռաց-ուց-աւ, պս-ակի, տռեց հօրս, խ-փել, ճղ-ներ-ի.

խըմես, գըտած, պըսակ, վըրէն, մօրըս, հանգըստանալ, փախցընել. խմես, գտած, պսակ, վրէն, մօրս, հանգստանալ, փախց-նել.

սըրբել, հովըռին, կըտըրտեց, գըռներ, դըրան, կըշտին, մըշակներ. օր-բել, հօ-վ-ռին, կտ-րտեց, դռներ, դրան, կշտին, մշակներ.

բըռնէ, փընտուելու, թըռցրեցին.

բռնէ, փնտուելու, թռցրեցին.

* Տղի. * կնկայ, * աննման, * աղջկայ, փրփրացրեց, * լցրեց, * լռացուցաւ, * պսակի, * տուց, * հօրս, * խփել, * ճղների, * խմես, * գտած, * պսակ, * վրէն, * մօրս * հանգստանալ, * փախցնել, * սրբել, * հովըռին, * կտրտեց, * դռներ, * դրան, * կշտին, * մշակներ, * բռնէ, * փնտուելու, * թռցրեցին:

14. ԳԱՋԱՆՆԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ.

Ամեն բանին տէր կ'ուզէ, ամեն բանը թագով պէտք է պըսակուի: Թագաւորն էլ թագի լայաղ պըսի: Ինչ կըցանես, այն կը-

հընձես: Եսերը իրար հետ կըովում են, գայլի
դէմը միանում են: Աէրը սիրով կըլինի, քաշ-
քաշելով բան չի դառնալ:

Տըռեցին, տընից, բըռնեց, շնորհք, մտքում, ըսքանչելի,
տ-ուեցին, տ-նից, բռ-նեց, շ-նորհք, մտ-քում, ս-քան-չե-լի.
հանգըստանում խըրատ, սըրտով, վըրան, Աստըծուն, քաղցըր,
հան-գս-տա-նում, խ-րատ, սր-տով, վ-րան, Աս-տ-ծուն, քաղ-ցր.
կոտըրտուելով, հանգըստացրեց.
կո-տրտ-ուե-լով, հան-գս-տաց-րեց.

* Տուեցին, * տնից, * բռնեց, * շնորհք, * մտքում,
* սքանչելի, * հանգստանում, * խրատ, * սրտով, * վրան,
* Աստծուն, * քաղցր, կոտրտուելով, * հանգստացրեց:

15. ՀԱՁԱՐԱՆ ԲԼԲՈՒԼ.

Եօթը եկեղեցի էլ որ շինես, դեռ էլի
վարձքիդ չես հասնիլ: Աստուած շատ ու քըչին
չի նայում, սըրտի միջին է նայում: Սիրտը
ճըրադ չէ, որ լոյս տայ: Աստըծուն է յայտնի:
Աշխարհքը կտրիչինն է, վարձքը արժանա-
ւորինն է: Բլբուլը իւր դարդը կուլայ, ագուաը
ղար զար կ'անէ:

Բլբուլ, խեղդուէր, ճգնաւոր, խստացաւ, ըսկըսուեցաւ.
բլբուլ, խեղ-դ-ու-էր, ճգ-նա-ւոր, խս-տա-ցաւ, ս-կս-ուե-ցաւ.
տնկուեցաւ, աննման, մշտածեց, շըռարած, կըտրիչ, խմուի-
տնկ ուե-ցաւ, ան-ն-ման, մ-տա-ծեց, շ-ռա-րած, կտ-րիչ, խ-մուի.
ճլվլեց, բլբլեց, նըշան, բըռնատուն.
ճլ-վ-լեց, բլ-բլեց, ն-շան, բռ-նա-տուն:

* Բլբուլ, * խեղդուէր, * ճգնաւոր, * խստացաւ, * սկը-
սուեցաւ, * տնկուեցաւ, * աննման, մտածեց, * շըռարած,
* կտրիւ, * խմուի, * ճլվլեց, * բլբլեց, * նշան, * բռնատուն:

16. ԲԻԻՐԱՊԱՏԻԿ.

Բիւր—տասը հազար, բիւրապատիկ—հա-
զարապատիկ էլ աւելի: Աստուած, ամենայն
բան քո օրհնութեամբ է լինում, օրհնիր և
ինձ: Աստուած կանչողն անյոյս չի մնալ: Աս-
տուած հալալին կըտայ: Գողին էլ «թողու-
թիւն» կայ, սուտ «մեղին» թողութիւն չըկայ:
Անէճքն անիծողին կըդառնայ: Վարդապետին
ասին՝ որդիդ մեռնի, ասաց՝ ես որդի չ'ունիմ,
համա խօսքըդ խօսք չէ:

Բըլխում, կըտըրուի, թըթի, ապսպրածները, կընկան, մըթնեցաւ.
բղ-խում, կ-տր-ուի, թ-թի, ապս-պրած-նե-րը, կն կան, մթ-նե-ցաւ.

փռուել, հարստացան.
փռ-ուել, հա-րս-տա-ցան:

* Բղխում, * կտրուի, * թթի, * ապսպրածները, * կնկան,
* մթնեցաւ, * փռուել, * հարստացան:

17. ՄՕՐ ԳՐԱԾ ՆԱՄԱԿԸ ՈՐԴՈՒՆ.

Մէկ կող կորեկի շարելը հեշտ է, քան
մէկ որդու մեծացները: Որդին որ բըռնումը

ձուլածեղ շինէ, մօր պարտքիցը չի կարող դուրս
գալ: Գրած նամակը պատասխան կ'ուզէ: Որ-
դու համբաւը մօր սիրտը կամ կըսեացնէ կամ
կըկարմըրեցնէ:

Կըտըրուեցաւ, մըղկտաս, զըտարթ, սըրբէիր, մարգըրտէ, քընես.
կ-տըր-ուե-ցաւ, մըղ-կ-տաս, զ-ուարթ, սը-ր-բ-է-իր, մար-գը-տէ, ք նես.

*Կտըրուեցաւ, *մըղկտաս, *զըտարթ, *սըրբէիր, *մարգըրտէ, *քնես:

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՔ

1) ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԶԱՅՆԵՐԻ ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կուռնկի կրկնօցին կ'ասեն. չԳայ, զայ ճամբորդը,

(Կառնի)

Ծիտ: ծիտ, ծտաբուն,

Երբոր մթնի, զնաս տուն, թռռ...

(Ճնշուի)

Միաւ, կատուն.

— Ո՞ւմ կատուն ես.

Աղաբէկի.

— Ի՞նչ ես ուզում.

Սեր ու կարագ.

— Ո՞ւմ համար.

Իմ որդկերանց համար,

(Կառնի)

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,

Քո հայրն ի՞նչ, քո մայրն ի՞նչ,

Բաշխուլ հաւի աչերն ի՞նչ,

(Ծիծեռնակ):

« Բեռին մեռել է, քեռին մեռել է,
 մեռել է, մեռել է »:
 Ե՛րբբ, Ե՛րբբ, Ե՛րբբ.
 « Մը... կը... կէլ օրը, մը կը կէլ օրը »:
 -- Ղճրթ, Ղճրթ, Ղճրթ:

(Գ-ր-ր):

Ա՛յ տէրտէր, ջան տէրտէր,
 Չես ուտում, չես խմում:
 Քո փորը քանի՞ զրգուց:

(Ջ-հ-ր-ն):

Կըրպօն խփէ, խէպօն խաղայ,
 Ակէ տիւկէ տընաղ է,
 Էծիկ մէծիկ բղէղ է,
 Օֆ, տիւֆ, նաղարայ,
 Հար, Բաբա, հարիսայ,
 Քաթիպի կոճակ,
 Պինա ֆօլօճակ,
 Ճըթ, պըթ:

(Ն-ա-լ-ր-ա):

Վերին տախտակ՝ թըխկ թըխկ,
 Ցածրի տախտակ՝ վըխկ վըխկ,
 Մէջն է տւտուց տուտուտուց,
 Տըկի բերան՝ վըզ վըզ:

(Ջ-լ-ա-լ-ա):

2) ՕՐԱՅՈՅՑ ՏՕՆԱՅՈՅՑ ԵՒ ՕԳԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ.

Երկուշաբթի՝ չբլօրա,
 Երեքշաբթի՝ տաշտաբօրա,
 Չորեքշաբթի՝ հաց կը թխեմ,
 Հինգշաբթի՝ բանիս կ'երթամ:

Ուրբաթ՝ թուրքի կիրակի.
 Շաբաթ՝ ջհուդի կիրակի,
 Կիրակի ու մեր կիրակի.
 Տօ, անիրաւ, ի՞նչ բան անեմ:

Յ.-ն-վ-ր-ն էշն ախոռումը կիմանայ, թէ օրն երկարացել է,
 Խալը որ ջո-ր-ը կ'ըն-ն-ն, օրերը կը տաքանան:

Մ-ր-ի ին-ն:

Լագլագը բնին:

Այնպէս կորաւ, ինչպէս Ծաղկաւորի ագուաւը,
 Ժամը Զառիկէն արեգակով պիտի դուրս գայ, Ծառիկէն՝ մթնով:

Չի-ն է գալիս փաթիլ փաթիլ,
 Թուրքը ասաց՝ բանս վատ է,
 Պառաւն ասաց՝ մոզիս կորաւ,
 Գայլն ասաց՝ փորիս դեղ է:

Ա՛ն-ր-է-ն, անձրեւ, ցած արի,
 Բուսցոր ցորեն ու գարի,
 Բուսցոր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
 Աւել՝ փոշի, մաքրէ՛ օդ:

Ա՛նձրեւ, անձրեւ, ցած արի,
 Գալըդ ամենուս բարի:

Ագուաւի ձայնը թէ որ Աստուած լսէր, Վարդապետին ձիւն կը գար:

Կարմիր կանաչ գօտիկ:

(Ծ-ի-ա-ն):

Հանք մը ունիմ հանայ-հանայ,
 Կոտոշները մըսըրխանայ,
 Կաթնաղբիւրէն ջուր կը խմէ,
 Արիւնծովէն ձայն կը հանէ:

(Ուր-ա-լ-ա):

Եկեղեցի մի կայ, շատ մեծ է,
 Առանց սիւնի ու գերանի կանգնած է,
 Հազարաւոր կանթեղներ առանց չուանի
 Կախուած են, և վառ են առանց ձէթի:

(Եր-ն-ն և Կ-ր-ի-ր):

Լաւա՛նք Նա՛ր շնորհաւոր,
Ես մեղաւոր, դու թագաւոր,
Նստած բանիս բարաքաթ,
Կանգնած ջանիս՝ հարաքաթ:

Նուրին, նուրին եկել է,
Աջբայ հուրին եկել է,
Շիլայ շապիբ հագել է,
Կարմիր գօտիկ կապել է,
Եղ բերէք, մէջքը քսենք,
Ձուր բերէք զլիւին ածենք,
Մեր նուրինի փայլ տուէք,
Ուտենք խմենք, քէֆ անենք,
(Նաւին-Լազարէ,
կ'ասուի երաւին):

Ճըռ, Ճըռ, ճշանակ,
Աստուծոյ դուռը բանանք,
Դուրսը ժամ ասենք,
Ներս գանք, պատարագ անենք,
կամ
Կարկաշայ, կարինջակայ,
Սև օձին՝ սև Սանօսին,
Նէնէներ,
Խունկ առէք, մոմ առէք,
Տասներկու պատարագ արէք,
Իմ կարմիր հաւկիթս էլ
Դուրս բերէք:

(Կրեւդուի Չառլէյ Դիւնի
օր առաջ, ճշանակը ձեռին):

Ալէլուիա, ալէլուիա,
Հրէս եկաւ մի ձիաւոր,
Լախար ձեռին քաջ ձիաւոր,
Աջու ձեռին աւետարան,
Չախու ձեռին սաղմոսարան,
Աջով գրէր, ձախով ջնջէր,
Չախով գրէր, աջով ջնջէր,
Բարեկամ, երեսայիդ անունն ի՞նչ է: (Այս անուն),
Չեր (այս անուն) թախտին նստի,
Դմիլիկ ձեռքը ջերը տանի,
Հինգ աբասին ջերից հանի,
Սուրբ Սարգսին մատաղ անի,

(Սուրբ Սարգսի առնին):

Քա՛, քա՛, տարայ տարայ,
Վեր ելայ բերդի վերայ,
Կանչեցի, տէր-Չաքարա,
Խունկ ու մոմ հաղիր արա,
Առաւտուն պաշտում արա,
Մէկն էն է պուճախ,
Մէկն էս է պուճախ,
Մեր քաւորենց
Մեղրի պուճախ:

(Բարեկէնի-նի հաճութիւն երգ):

3) ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՄՈՒՆՔՆԵՐ.

Ղունգ, ղունգ, էտի կաց,
Ատամ, դուն վկայ կաց,
Իփ որ հարցնիմ, հաղիր կաց,

(Եղանէի աղօթ):

Ալալիոս, Գալալիոս,
Աղա Ստեփան, Ստեփանիոս,
Կալիլ իմ, կապիլ իմ,
Ութը մատով, երկու բթով,
Սուրբ Սարգսի ձիուն ձարով,
Աստուածածնի քաղցր կաթով... չի՛շ:

(Կարէնի ձեռնի աղօթ):

Մէ կտիր՝ էդնէն ծով կայ,
Ծովի մէջը կալ կայ,
Կալի մէջը գէղ կայ,
Դէզի մէջը խուրձ կայ,
Խուրձի մէջը հատիկ կայ,
Հատիկ կուտանք, կու հանինք,

(Ալի հառնիի աղօթ):

Գայլը կապիմ երկու բթով,
Աստուածածնայ քաղցր կաթով,
Սուրբ Սարգսայ ձիուն ձարով,
Տէր Մովսիսի գաւաղանով,
Լուսաւորչայ սուրբ հաւատով,
Լեղուն կապուի, ահռան թափուի,
Եկած ճամբան գայ մոլորի,
Իմ տիրոջս խաչը տեսնի,
Դիւանքի պէս թող սասանի,
(Գայլի աղջիկ):

Վ Ե Ր Ձ.

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ ՀՐԱՏԱ- ՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.

1.	Յէր-Ղևոնդեան՝ Մայրենի Լեզու. ա. տ. տասներեք տիպ.	35	կ.
2.	Մայրենի Լեզու. բ. տ. ութեր. տիպ.	40	կ.
3.	Մայրենի Լեզու. գ. տ. հինգեր. տիպ.	45	կ.
4.	Մայրենի Լեզուի քերական. տարերքը, մ. ա.	30	կ.
5.	Մայրենի Լեզուի քերական. տարերքը, մ. բ.	50	կ.
6.	Բացատրութիւն Մ. Լեզուի ա. տարուայ.	60	կ.
7.	Հայորդի՝ Սրբազան պատմութ. Հին Ատակարանի.	50	կ.
8.	Սրբազան պատմութ. Նոր Ատակարանի.	50	կ.
9.	Աղայեանց՝ Ուսումն. Մայրենի Լեզուի. ա. տարի.	25	կ.
10.	Ուսումն. Մայրենի Լեզուի. բ. և գ. տարի.	45	կ.
11.	Անահիտ, հին զրոյց.	50	կ.
12.	Տէր Ստեփանեան՝ Սկզբունք քր. հաւատոյ.	50	կ.
13.	Ս. Մանգինեան՝ Ընտանեկան Աշխարհ.	25	կ.
14.	Գիւցազնական Աշխարհ.	30	կ.
15.	Նահապ. և Հայր. Աշխարհ.	65	կ.
16.	Բացատրութիւն Ընտ. Աշխարհի.	75	կ.
17.	Հէնչէլի թուար. խնդիրներ, մ. ա.	40	կ.
18.	Հէնչէլի թուար. խնդիրներ, մ. բ.	50	կ.
19.	Համառօտ Մանկավարժութիւն 1 բ.	50	կ.
20.	Պոստանեան՝ Ծաղկաբաղ, շրջան Ա.	25	կ.
21.	Ծաղկաբաղ, շրջան Բ.	60	կ.
22.	Ծաղկաբաղ, շրջան Գ.	40	կ.
23.	Նախաշաւիղ.	25	կ.
42.	Եղիշէ ըստ Անձեացեաց օրինակի.	1	ա. և 80
25.	Սիմէոնեան՝ Աշխարհագրութիւն, մասն բնական.	60	կ.
26.	մասն քաղաքական.	60	կ.
27.	Վարձելեան՝ Դասագիրք թուարանութեան.	70	կ.
28.	Ա. Գ. և Մ. Պ. Ժողովածու թուարան. խնդ. մ. ա.	40	կ.
29.	Նոյն մ. բ. կոտորակներ.	45	կ.
30.	Այվաղեան՝ Նախակրթանք, մ. ա.	40	կ.
31.	Տէր-Դաւթեան՝ Русск. слово.	50	կ.
32.	Агнѣвъ. „Первый шагъ“, учебникъ русс. языка.	40	կ.
33.	Захаровъ. Сборникъ примѣровъ для пись. исчисленія	20	կ.
34.	Տէր Սարգսեան՝ Հայկական գեղագրութեան օրինակներ.	25	կ.
45.	Վայելչագրութեան դասականութեան եղանակը	20	կ.
36.	Տողած տետրակներ № 1, 2, 3, 4.	5	կ.

Գումարով կանխիկ գնողները նշանաւոր զեջումն ունին.

2018

4005

«Ազգային գրադարան»

NL0059810

